

HANGUTÁNZÓ ÁBÉCÉ

ÉS

OLVASÓKÖNYV

SZERKESZTETTE

KLINDA KÁROLY

BUDAPEST

KIADJA A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

1906.

STEPHANEUM NYOMDA R. T. BUDAPESTEN.
VIII., Szentkirályi-utca 28a.

I. RÉSZ.

á í ó u é ő ű

a e ú o i ö ü.

a e i o ö u ü

á é í ó ő ú ű.

a á e é i í o ó ö ő u ú ü ű

í e o á é ö ú ű ó ő a u i ü.

v m f h s l n p j k

z t r b c g d p n l

s h z v m f b t k c

j g d r s z v m n e

r t b d h k j g f.

b d p h á a f l j o ő s z

r c ű u t k í ú i m n c e

é v g ü ó ő.

I.

i í, i í, *i, i í.* t t, *t, t.*

u ú, u ú, *u u, ú.*

e é, e é, *e, e é.*

l, l, *l, l.*

ü ű, ü ű, *ü, ü ű.*

út, üt, ül, el, él, ti,

tű, le, lé.

uj, öt, át, ág, üt, ül, éj, eb,

öl, él, úr, őz, út, én, ez, űz,

ól, öv, ég, év, ád, ék, íz,

ah, ír, ép, ás, őr, ős, íj,

fű, kő, hó, de, jó, jő, mi, be, ma, ló,

nő, le, tó, rí, tű, rá, lé, bő, só, hű,

pá, ki, fa, fú, bú, lő, te, ni, ti.

II.

---

c, c, c c. o ó, o o, o, ó.

a á, a á, a, a á.

ö ö, ö, ő, ö ő.

d, d, dl, d.

ól, ál, öl, ad, ád, ló,

ló, de, ti, tő, tó.

i-ci, e-lő, e-de, a-dó, ü-

de. ci-li, ci-ca, la-ci, co-

có, ló-ca, cé-có, du-ci.

a-pa, e-ke, e-ső, ó-ra, a-dó,
e-pe, o-du, ű-zi, e-vő, di-ó,
li-la, ti-nó, da-ru, rá-ma, ni-ni.

III.

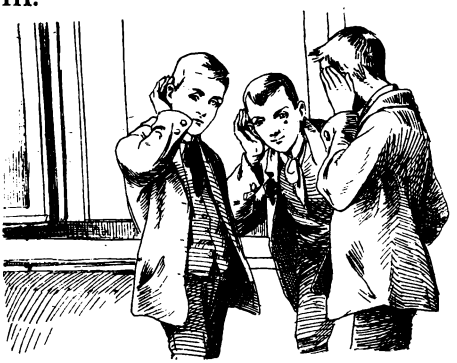

V, V, v, v.

év, ív, öv, óv, ví, vő,

tó, lé, tű.

i-vó, e-vő, é-va, o-du,

vi-ca, ve-ti, da-da,

te-li, ve-vő, du-da,

tö-ve, li-di.

é-gő, i-vó, i-ma, á-só, í-ró, i-ci,

á-rú, i-da, é-gi, fi-ú, ti-ed,

ta-nu, te-li, ló-ri, mo-só, du-na, sa-mu.

IV.

r, r, r, r.

ír, úr, ár,

ér, őr, rí,

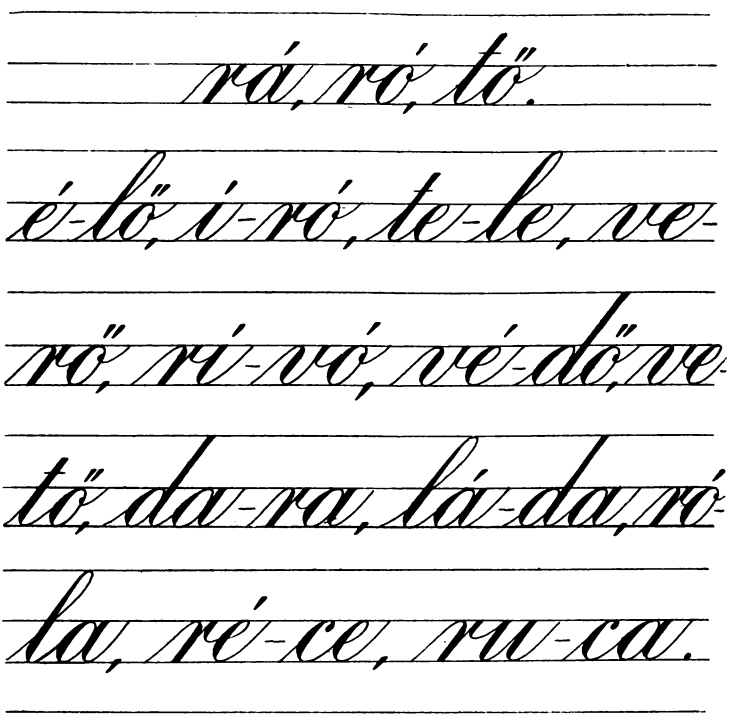

e-de, ü-ti, í-zű, e-rő, é-va,

e-lé, i-ga, e-lő, i-de, o-da,

di-óm, fi-am, pá-va, li-na, ré-pa, du-da, sű-rű, ná-la, tö-rő.

V.

n, m, *n, m.*

én, um, no,

ni, nő, na,

ó-ra, ú-ri,

i-de, o-da, ü-ti, di-

ó, ri-ad, ve-ri, tő-le,

ni-na, té-li, ne-ve,

nó-ta, da-ni, ni-

ni, vi-vő, lá-tó.

ró-za, da-ni, bé-ka, ke-fe,

pu-ha, tű-ri, ha-za, tö-ri, sa-vó, bo-rú,

tó-ni, ró-na, ci-ca, te-ra.

VI.

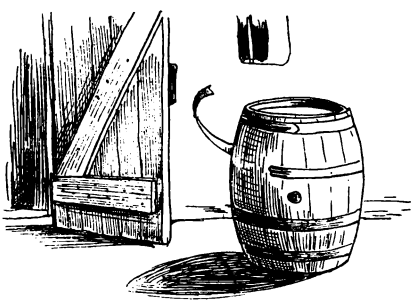

b, b, b, b.

el, bő, bú,

be, di-ó-m, ti-ed bé-

ka, né-ni, ve-lő, tu-

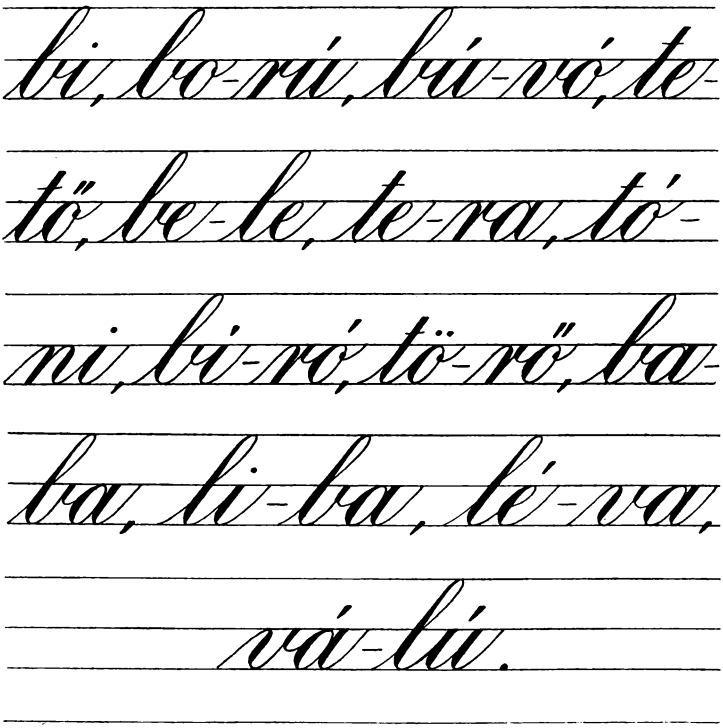

ni-na, tu-bi, sá-ri, bú-za, sí-ró,

ze-ne, rú-gó, sé-ta, je-nő, ve-se, ju-li, ja-ni, há-ló, fo-gó.

VII.

h, h, *h*, *h*.

oh, ah, eh, hű, ha,

hó, há-ló, ru-ha, tú-ró,

ló-ri, du-na, li-na, ta-

nu, da-ru, li-la, né-

ha, tö-ri, hű-ti, ná-la,

bo-hó, ti-nó, hi-ba, bo-ci, hű-hó.

ru-ha, ha-mu, ve-lő, si-ma,
sü-tő, bé-la, mi-si, né-ni, te-tő, ma-ri,
ri-gó, ló-ca, ka-ró, zú-za, tú-ró, mé-rő.

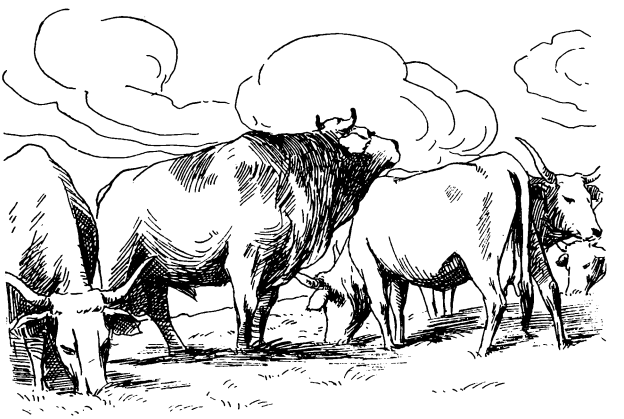

VIII.

m, m, *m, m.*

ám, im, ma, mi,

mű, i-ma, ma-ma,
mi-ci, ma-ci, ma-ri,
ha-mu, rá-ma, ö-vé-i,
i-lo-na, e-lő-re, ti-e-
id, mu-ta-tó.

ö-vé-i, e-ve-ző, i-zi-be, i-lo-na, e-lő-re, jó-i-zű, li-li-om, ta-ní-tó, te-le-lő, bo-ro-na,

ba-bo-na, mu-ta-tó, bo-rí-tó, te-me-tő, si-ra-tó, me-rí-tő, te-je-lő, ja-ví-tó, za-va-ró, jú-li-us, ka-ri-ka, jú-ni-us, ne-ve-tő, ka-to-na, fa-vá-gó, ga-bo-na, fo-ga-dó, hű-sí-tő.

IX.

Z, Zs, Sz, Sz.

ízz, őzz, űzz,

ezz, azz, ű-

zi, i-zű,

zú-za, ze-

ne, bú-za,

ha-za, ró-za, e-ve-ző, i-

zi-be, ta-nu-ló, za-va-

ró, tü-ze-lő, ze-ne-bo-na.

fe-ke-te, há-bo-rú, su-ro-ló, le-ve-gő, sa-lá-ta, lo-bo-gó, tü-ze-lő, ta-li-ga, ta-nu-ló,
a-do-ga-tó, i-ci-pi-ci, vi-lá-gí-tó, ze-ne-bo-na, sí-ró-rí-vó, fü-le-mü-le, te-re-fe-re, kö-ze-pé-be, ku-ko-ri-ca, tá-to-ga-tó, ha-mu-pi-pő-ke.

x.

S, Ś, ſ, ſ.

ott, áll,

itt, üss, ás, sás, só, sós,

ír, sír, ár, sár, el, sel,

üt, süt, dús, hús, sas, sör, mos, sor, lúd, réz, méh, bab, cic, léc, tűz, nem, von, név, hét, dob, húz.

ujj, üss, áll, itt, orr, ott, ki, kis, só, sós, fa, fal, tű, tűz, ér, vér, út, rút, őz, gőz, űz,

fűz, úr, túr, ás, sás, rét, tűz, tót, sír, víz, pók, dől, bűz, vár, méz, fér, sár, sós, fől, lúd, fűt, víg, kór, főz, dús, hűt, fúr, rúd, síp, hír, név, kár, húr, dél, hús, tél, húz, rág, réz, rák.

XI.

J J J J

ujj, jég,

ej, tej, év, név, él, dél,

tél, ár, jár, zaj, vaj, baj,

jut, rét, ruha, vaj, hűt,

hal, tud, bor, mit, sor,

léc, vet, vár, ház, dől,

tót, rút, seb, mar, jól,

hol, hit.

gém, pár, jég, kút, vág, jár,
méh, bab, lép, mar, tép, nép,
mák, hét, gép, kád, ház, kés,
zaj, kéz, vaj, kép, seb, fél, tej, léc,
vet, baj, fül, luk, döf, vad, cic, kos,
sas, hit, fog, fok, sor, fut, süt, juj, föl,
mit, sok, mos, hal, pap, dob, kis, von,
sor, fon, dug, por, tud, bor, jut, fal,
kar, vak, pál.

XII.

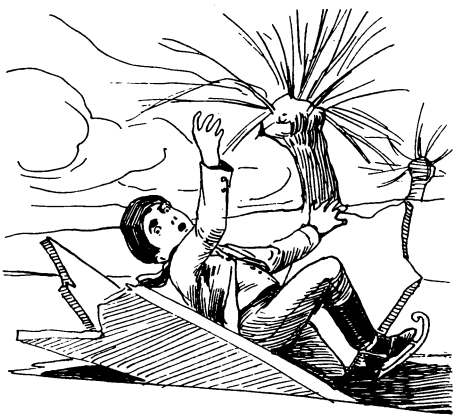

g, g, gy, gy

ág, ég,

jég, é-gő, i-ga, é-gi, rü-gó, rü-gó, ga-bo-na, ta-li-ga, le-ve-gő, a-do-ga-tó, vi-lá-gi-tó, tá-to-ga-tó, rág, gém, vig, vág, dug, e-gér, u-gat, á-gas, a-gár, e-cet, i-gaz, ü-veg, ü-get, mé-reg, be-teg, bo-gár, gü-nár, se-reg.

a-cél, í-rás, é-tel, e-rős, a-gár, é-les, e-gér, á-lom, ü-res, á-gas, o-laj, é-let, á-rok, é-nek,
ü-veg, i-tal, ö-röm, u-gar, i-gaz, a-jak, u-tas, e-cet, á-gas, bo-gas, ha-lom, pe-rec, fé-reg, kö-tél, mó-kus, ve-réb, ré-tes, ma-jom, ko-sár, ka-nál, mé-reg, mé-zes, mé-rek, le-vél, ma-dár, bo-gár, po-hár, sá-ros, so-ros, du-dás, já-nos.

XIII.

P, P, *p, p.*

ép, pá, e-pe,

a-pa, pu-ha,

ré-pa, já-va,

i-ci-pi-ci, sip, pár, gép, nép, lép, pap, tép, por, pe-rec, ár-pa, ap-ró, om-ló, im-re, ir-ha, inga, al-ma, in-gó, erdő tég-la, lám-pa.

ke-rék, be-teg, to-jás, vé-res, ma-lom, vá-ros, sá-tor, vámos, gú-nár, vá-sár, bo-kor, má-zos, vö-rös, te-her, vihar, se-reg, ka-lap,

al-ma, if-jú, ap-ró, in-gó, er-dő, ir-ha,

ut-ca, in-ga, ir-ka, im-re, om-ló, aj-tó, ug-ró, ár-pa, ür-ge, bun-da, tég-la, táb-la, lep-ke, var-jú, koc-ka, gom-ba, fel-hő, hor-dó, hin-tó, cék-la, sar-ló, bim-bó, fes-tő, mál-na, pin-ce, bor-só, mar-ha, bal-ta, men-te, hin-ta, gir-be, gör-be, ban-di, ter-mő, med-ve, dunna, pis-ta.

XIV.

f, f, f, f.

fű, fa, fú,

fi, fő, fi-ú,

if-jú, fel-hő, für-tös, fe-hér-vár, fo-gó, fo-ga-dó, fa-vá-gó, fü-le-mü-le, te-re-fe-re, fal, fűz, fér, főz, fűt, föl, fúr, fél, fog, fut, döf, fül, fon, fal, fé-reg, fes-tő, zol-tán, él-te-tő, or-go-na, ön-tö-ző.

i-reg-fo-rog, far-kas, cir-mos, mik-lós, hor-kol, sán-dor, for-

rás, lám-pás, vil-lám, cit-rom, pad-lás, rán-cos, ket-rec, zúg-búg, raj-zol, giz-gąz, cseg-léd, püs-pök, vil-mos, már-ton, zol-tán, vil-lan, für-tös, pén-tek, hed-vig, hár-mas, dir-meg, dör-mög,

em-be-rek, fe-hér-vár, cim-ba-lom, deb-re-cen, lám-pá-sok, per-pat-var, far-kas-bőr, kar-pe-rec, lib-ben-lob-ban.

XV.

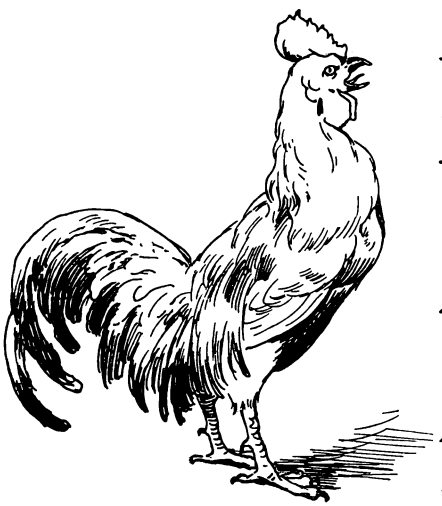

k, K, ǩ, ǩ.

ék, kő, ki,

e-ke, ir-

ka, ka-ró, ke-fe, bé-ka,

is-ko-la, é-nek, á-rok,

mó-kus, kö-tél, mik-

lós, cók-mók, far-kas,

itt, vitt, áll, váll, edd,

kedd, néz, nézz, tol,

toll, kürt, fürt, kert,

mert.

add, hadd, var, varr, kel, kell, hal, hall, ripp, ropp, mell, bükk, makk, fuss, jobb, int, hint, kint, est, fest, test,

rest, ont, bont, ront, font, pont, old, hold, olt, folt, holt, öld, zöld, föld, ing, ring, írt, birt, mond, gond, gomb, lomb, domb, told, fold, pánt, bánt, leng, peng, zeng, taps, nedv, pénz, rajz.

XVI.

a, á, b, c, d, e, é, f, g, h,

i, í, j, k, l, m, n, o, ó, ö,

ő, p, r, s, t, u, ú, ü, ű, v, z.

ka-ri-ka, fe-ke-te, ka-to-na,
hu-ko-ri-ca, ha-mu-pi-pő-
ke, kár, kút, kád, mák, a-
jak, cu-kor, ko-sár, ke-rék,
ket-rec, pén-tek, kar-pe-rec,
kell, bükk, makk, hint, kint,
ko-lomp, pün-kösd.
and-rás, rest-ség, temp-lom,
zöld-ség, hang-zó, pré-post.

hárs, láng, part, birt, mind, lánc, tánc, kösd, fűrj, fá-radt, fe-renc, pa-lást, ha-

rang, ki-lenc, ga-lamb, ba-rack, pün-kösd, bar-lang, far-sang, fur-káld,

ment-ség, and-rás, hang-zó, temp-lom, zöld-ség, rest-ség.

kré-ta, tré-fa, fri-ci, drá-ga, klá-ra, plé-bá-nos, pré-post, gróf, prém.

XVII.

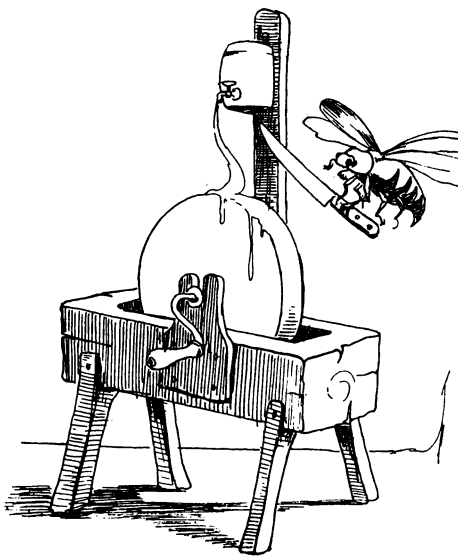

SZ, *Sz.*

ÉSZ, ŐSZ,

szó, szí, e-

szi eszi,

szé-na széna, misi, ve-

szi, savó, szedi, róza, sá-

ra, e-szes eszes, ré-tes rétes,

ju-hász, kosár, meszes,

sátor, fészek, mázos, já-

szol, meszel, mászik, fű-

rész, sereg, sze-kér.

só, szó, víz, visz, húz, húsz,

kéz, kész, méz, mész, szép,

szag, szél, szűk, szív, szűr,

szőr, szék, száll, szánt, liszt,

sí-ró síró, szívó, szövő, szőlő, tisza, szita, szoba, szúró, sűrű, szérű, viszi, e-szik eszik, iszik, aszal, eresz, se-rét serét, szeret, sebes, szemes, szenes, szeles, szemét, szamár, szakad, mézes, meszes, keszeg, kószál, készül, szeges, szorít, soros, szoros, szines, szives, sziszeg, szitál, sörös, szőrös, mesél, beszéd, szeged, szépen, szedem, sereg, szamos, szabad, szalag, sáros, számos, záros, város, kaszás, részes, huszár, haszon, veszít, vászon, széles, szálas, száras, szárad, sápad, száraz, szelid, diszes, köszön, viszik.

XVIII.

gy, g, y.

gy, gy, gy.

ágy, így, egy, gyi,

gyü-rü gyűrű, gyalu,

gyere, gyufa, gyuri, gyű-

szű, vegye, vigye, kigyó,

e-gyél egyél, fagyal, ma-

gyar, fagyos, négyes, na-

gyon, gyökér, gyáros,

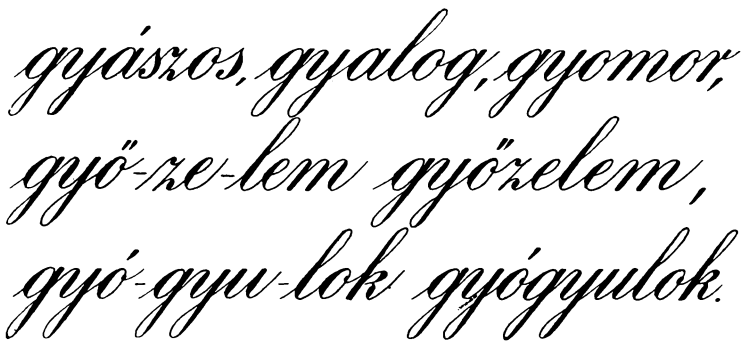

gyík, légy, fagy, hegy, jegy, gyep, rongy, tölgy, völgy, gyöngy, va-gyon vagyon, lá-gyan, hogyan, gyökér,

vigyázz, e-gyünk együnk, tegyünk, vegyünk, legyünk, megyünk, göröngy, fo-ga-dó fogadó, vigyázó, favágó, ragyogó, taliga, legyező, levegő, lobogó, mogyoró, gabona, koszorú, szö-vő-szék szövőszék, győzelem, beszakad, vigyorog, meszelő, egyedem, begyedem, kegyelem, tegyetek, vegyetek, legyetek, szeretet, gyökerek, gyógyulok, figyelek, befagyott, vi-lá-gí-tó világító, tátogató, adogató, gyülekező.

XIX.

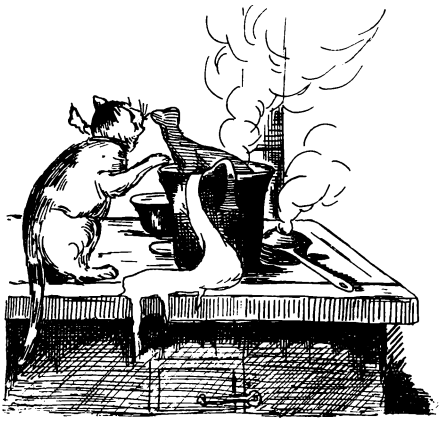

CS, cs.

ács, cső,

rács, szűcs,

kulcs, bölcs,

kincs, csont, gyolcs, ecet,

ecset, csésze, cserép, pa-

pucs, gyümölcs, kilincs,

csip-ke csipke, pince,

csondi, kocka, csizma,

fecske, macska, szöcske.

mécs, csap, csősz, csőr, cseng, csüng, csalt, csiga, csecse, csikó, csákó, kocsi, csomó, csíp, csirip, takács, fecseg, pipacs, mocsár, csokor, csalán, parancs, narancs,

szik-ra szikra, szilva, csipke, csizma, csengő, gyapjú, gyermek, pince, csillag, málna, hagyma, festő, angyal, sarló, fecske, cékla, hangya, citrom, ketrec, cincog, öszszeg, aszszony, hoszszú, veszszű, veszszen, meszsze, fagygyú, locscsan.

XX.

Ly, ly. folyó, golyó, ilyen, olyan, fogoly, zsámoly, pehely, kastély, hüvelyk, kályha, kályha, pulyka, boglya, fáklya.

i-bo-lya ibolya, furulya, gereb-lye gereblye.
ily, oly, moly, hely, veszély, bagoly, király, selyem, súlyos, tűz-hely tűzhely, csermely, menhely, kályha,
kastély, cse-cse-mő csecsemő, picula, sza-lon-na szalonna, csatorna, kevélység, bagolyfej, egészség, gom-bo-lyag gombolyag, gömbőce, gyermekek, cimbalom, debrecen, emberek, karperec, kol-dus-bot koldusbot, csuszkálnak, fecskendő, szorgalmas, hangyácska.

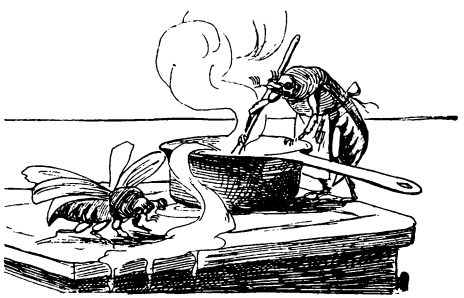

XXI.

ZS, zs.

zsák,

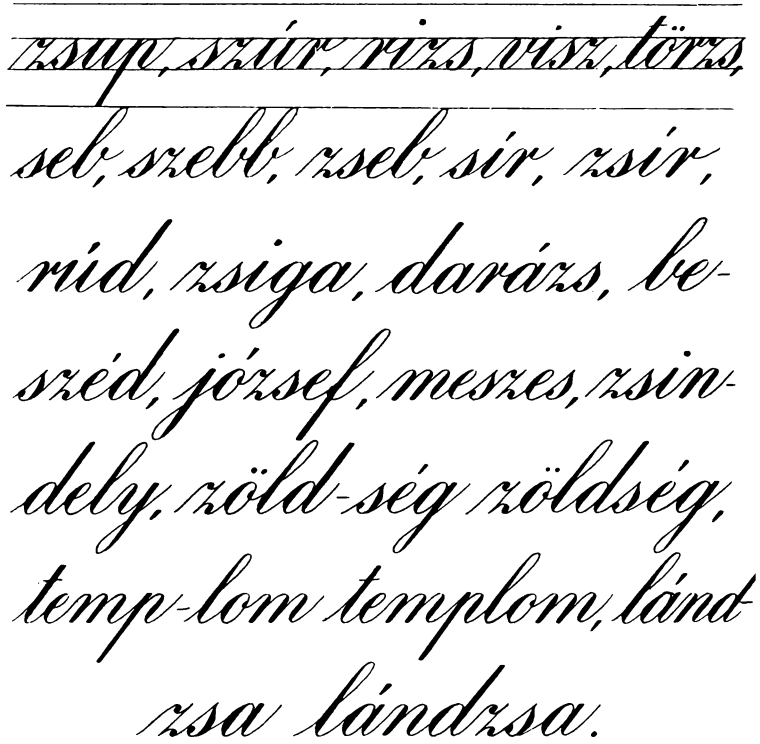

zsófi, rőzse, zsuzsi, dézsa, rózsa, zsizsik, zsineg, zsivaj, zsámoly, mozsár, balázs, zsinór, zsemlye, rozsda, morzsa, zsigmond, ozsonna,

and-rás andrás, ment-ség mentség, rest-ség restség, hangzó, templom, zöldség, zengzet, hangzat, kalapács, szilvamag, pacsirta, gereblye, oroszlán, esztergom, zsindelyszeg, esztendő, pet-re-zse-lyem petrezselyem.

XXII.

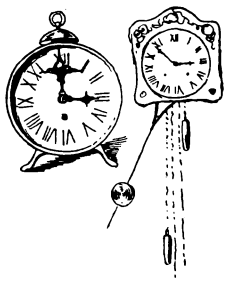

ty, ty.

tyúk, pinty,

konty, ponty, ketyeg,

atya, fütyülő, hártya,

kártya, pityke, katytyú,

pityergő, kurutytyol,

csengetyű, sarkantyú,

gyöngy-tyúk gyöngy-

tyúk, pityty-pa-latyty

pitytypalatyty. etye-petye, öszsze-viszsza, ityeg-fityeg, lityeg-lotyog, igyeredi-bigyeredi.

fütyty, bátya, batyu, kátyú, petyeg, betyár, fátyol; locsog, kotyog, rotyog, potyog, zötyög, hortyog, ostya, keztyű, kártya, kity-koty, lity-loty, kotytyan, szotytyan, fagygyú, fatytyú, pergetyű, paritytya, dorotytya, szivatytyú,

cse-re-bo-gár cserebogár, ügy-gyel-baj-jal ügygyel-bajjal, csiga-biga, szóról-szóra, csere-bere, szinről-szinre, csete-paté, szájról-szájra, csiri-biri, szeget-szeggel, csillog-villog, csippel-csuppal, csingi-lingi, csecse-becse, hoszszúlábú, piroscsőrű, csipi-csóka vak varjúcska.

XXIII.

ny, *ny.*

nyúl, nyom, nyél,

nyer, nyál, nyers, könyv,

nyilt, szárny, anya, arany,

konyha, árnyék, szek-

rény, könnyü, edények,

burgonya, szegénység.

csíny, lány, nyil, nyáj, fény, árny, szárny,

nyelv, nyers, nyárs, enyv, anya, tanya, bánya, fenyő, edény, bárány, kötény, tenyér, nyereg, legény, nyaláb, szegény, kenyér, kemény, nyafog, szúnyog,

ernyő, árnyék, erszény, hernyó, enynyi, anynyi, menynyi, dinynye, dolmány.

nyerités, venyige, karácsony, kenyerek, galagonya, hánya-veti, tenyeres-talpas, koldusbot és tarisznya.

XXIV.

fagy-gyú faggyú,

meny-nyi mennyi,

asz-szony asszony, locs-

csan loccsan, koty-tyan

kottyan, pa-rity-tya

parittya, pityty-pa-latyty

pitty-pa-latty.

fütty, összeg, hosszú, asszony, vessző,

vesszen, messze,

faggyú, hattyú, loccsan, üggyel, dinnye,

könnyű, kottyan, ennyi-annyi, szottyan,

mennyi, fattyú, parittya, dorottya, szivattyú,

kuruttyol, össze-vissza, pittypalatty.

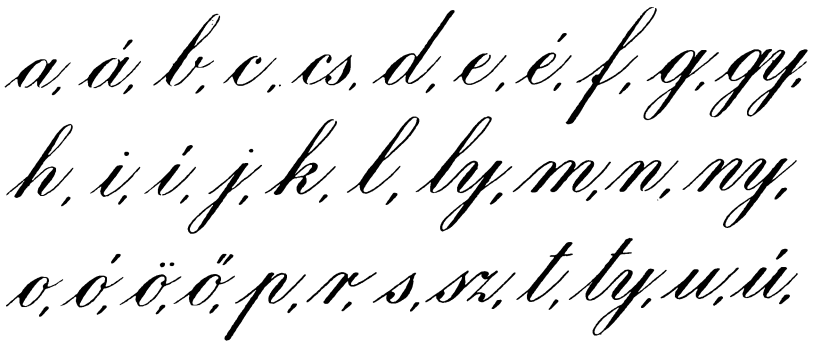

a, á, b, c, cs, d, e, é, f, g, gy,
h, i, í, j, k, l, ly, m, n, ny,
o, ó, ö, ő, p, r, s, sz, t, ty,
u, ú, ü, ű, v, z, zs.

XXV.

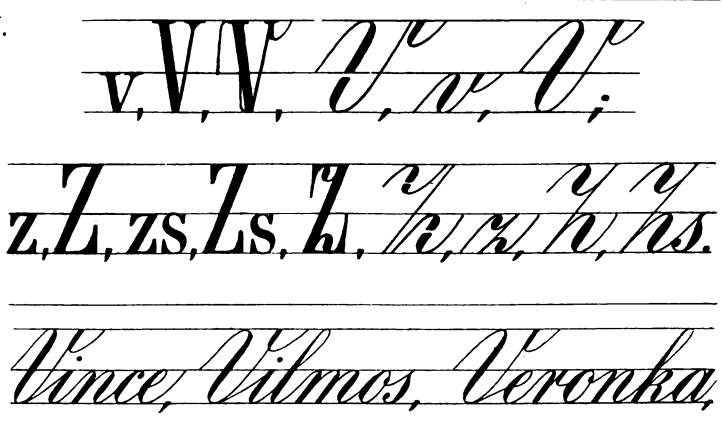

Vazul, Vica, Zoltán, Zsuzsi, Zsigmond, Zsiga.

Vályi, Vadnai, Zápolya, Vajda, Vörösmarty = Vörösmarti, Zilahy, Zách = Zács, Zichy = Zicsi.

Vica, Veronika, Zsuzsanna, Vince, Vazul, Zsigmond, Zsuzsi, Viola, Vilmos.

Zalán, Zoltán, Zórád.

Vida, Vitkovics, Vajda, Vitéz, Virág, Vahot, Zápolya, Vértesi, Vesselényi, Vadnai, Vályi, Zrinyi, Zilahy, Vörösmarty, Verseghy, Zách, Zichy, Verbőczi.

XXVI.

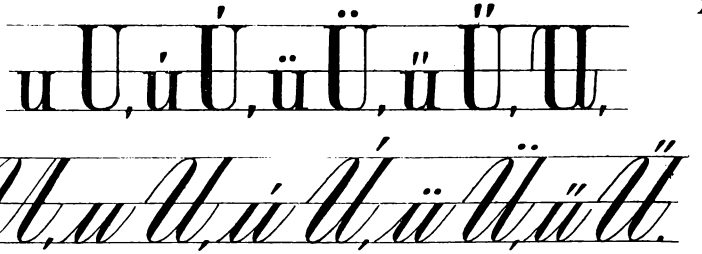

Ulrik jár. Vilmos tanul. Zsuzsi köt. Zoltán éhes. Zsiga csigáz. Udvardy írt. Ülve maradt. Várva-várta. Ütött órája.

Ügyefogyott ember. Űzik, fűzik. Vagy-vagy. Vargabetüt csinál. Vakulj magyar. Van szakál. Zokon esett. Vásott fickó. Vödörből csöbörbe. Vaskalapos. Verbuválnak. Veszendőbe megy. Vesztét érzi. Vékony dongájú. Vénség tisztesség. Zsebemben van. Vérszemet kapott. Váljék egészségére. Vásítja száját.

Vén róka. Végét járja. Vesszőparipán nyargal. Zabot hegyez. Világra való. Volt, nincs. Zöldeket beszél. Vékony reménység. Vékony kereset. Ülj veszteg. Vessünk mákot. Vékony pénzű. Világgá ment. Zsebre teszi. Zsákkal forgolódik.

XXVII.

c C, C, C, c C,

cs Cs, cs Cs.

Cili, Cicelle, Ciril, Ce-

lesztin, Cecilia, Ciprián.

Csaba, Csongor, Csóárd. Cucor,

Csatár, Csokonai, Csukássy;

Cserei, Csiki. Vác, Visegrád,

Csombor, Cegléd, Csongrád, Csirc.

Cili keresztnév. Csengery csa-

ládnév. Cegléd város.

Világos, Versec, Zenta, Csorna, Veszprém, Csurgó, Villány, Csejte, Vihnye,

Zólyom, Vörösvágás, Ungvár, Zalatna, Vöröspatak.

Cifra nyomorúság. Csávába került. Cigánykodik. Csehül van. Cserben hagyta. Cseréptálhoz fakanál. Csetneki csízma. Csigaparipán jár. Csikorgatja fogait. Csontra hízik. Coki kása. Csetlik-botlik. Csordultig van. Cifrázza. Cinkét fogott. Csöbörből vödörbe. Csuklik, emlegetik. Csűri-csavarja. Cégéres bűn. Csütörtököt mondott. Zavarosban halász. Zátonyra kerül. Zsák-utcába jutott.

XXVIII.

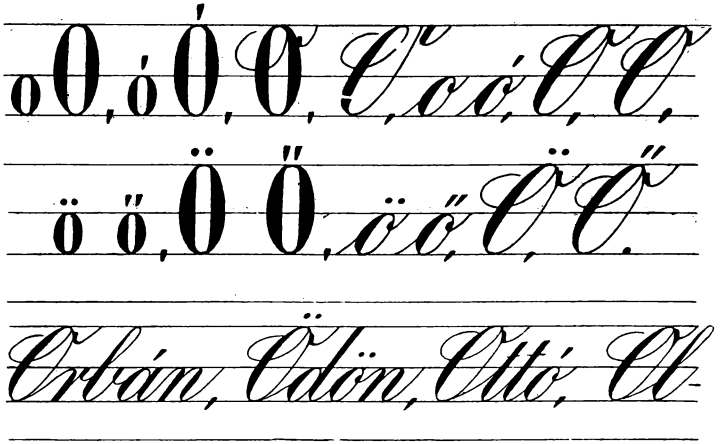

ga, Orsolya, Ögyek, Ötvös. Örkény, Óvár, Ónod, Ökörmező, Halatna, Vöröspatak, Vízakna. Vaskapu, Hobor, Értes, Hengő, Cserhát. Örkény falu. Vízaknán sót ásnak. Vince megmászta a Hengőt. Hobor hegye magas.

Oda se neki. Ördöge van. Oda vagyunk falusfól. Okosabb enged. Olcsó János. Oldal Pállal beszélt. Öregebb az országútnál. Öröm ürömmel jár. Orbán lelke. Orránál fogva vezetik. Összebeszél tücsköt, bogarat. Összebujtak. Összeszűrték a levet. Orrára vette.

Orsolya káposztát gyalul. Övé a világ. Ötöl-hatol. Összeüti bokáját. Orrt kapott. Ólomlábon jár. Összevicsorította a fogát.

Ötön vette. Ólom-madár. Óperenciás tenger. Ördög veri a feleségét.

XXIX.

g G, G, G, g G,

gy Gy, gy Gy.

Gizella, Géza, Gergely,

Gábor, György, Gyula ke-
resztnevek.

Gyöngyvér régi magyar név.

Garay, Gyöngyösi, Gyulai, Gre-
guss, Gelléri családnevek.

Gács, Gyöngyös, Görgény, Győr,
Gödöllő helységek.

Csobánc, Gellérthegy, Gömöri-hegység. Vág, Garam, Hagyva, Ung, Olt folyónevek.

Vakarcs akar kitenni a kenyéren. Van magához való esze. Vak vezeti a világtalant. Zabba mennek a lovak. Ura légy szavadnak. Üst korholja a fazekat. Csalóka Péternek igaz ivadéka. Csütörtököt mondott a puskája. Okos mint a tordai malac. Öten voltak, tízfelé szaladtak. Ott szakad a kötél, ahol leggyöngébb. Ősz fejnek süveget emelj. Gazdagnak egere is kövér. Görbén néz. Goromba zsákra, goromba folt való. Gazda szeme hizlalja a nyájat. Gyermek kezébe nem való a kés. Gyöngyélete van. Gyorsaság nem boszorkányság.

Gyönyörű, gömbölyű gyömbérgyökér. Új kőkút körül ireg-forog, tipeg-tapog, törpe, tarka, kurtafarkú török tyúk. Csirkeborítóra ráront ravasz róka, síró csirkét

sorra, véres torra hordja. Csinos csíki csengős csikón, csinos, csákós csíki csikós ül.

Gyanta, vonó, hangszorító,
Géza a csendháborító. *(Bodonyi.)*

Csúnya rossz babája, nem vigyáz magára, mindhiába mondom. Csupa malac lett a pillangós ruhája. Virágvasárnapján, ilyen furcsán, tarkán, nem adhatom rája.

(Pósa.)

XXX.

e é, E É, E, E, e é, E É.

Ede, Eszter, Etelka, Er-

nő, Emma, Elek, Emilia, Erzsébet keresztnevek.

Előd, Enese, Enikő, Etele régi magyar nevek.

Erdélyi, Eötvös családnevek.

Esztergom, Ersekujvár, Eger, Egerjes, Eszék városok.

Érchegység, Erdélyi havasok, Érmellék, hegyek.

Éles a kés? Ég a tűz? Édes a méz? Elvad a vaj? Föld a fű? Üres a cső?

Ecetes korsó megtalálta a dugóját. Eget, földet igér. Egészséges, mint a makk. Egér

nem fér lyukába, diót köt a farkára. Egy bolond százat csinál. Egy dénár, két dénár, neked semmi sem jár. Egyet mondok, kettő lesz belőle. Egy fecske nem csinál nyarat. Egy fogamra is kevés. Egyik, hozzád, a másik tőled. Egy rókáról nem lehet két bőrt nyúzni. Egyszer hopp, másszor kopp. Elég az ember, de kevés a magyar. Elég gazdag, ki senkinek sem adósa. Elhasalt. Elinalt. Elhült benne a vér. Eljár a szája. Elment a sütnivalója. Első az igazság.

Első kerék után forog a hátulsó is. Eltörött a mécsese. Éhes bolha jobban csíp. Éjjel-nappal dolgozik. Éli a világát. Én a kakas, kend a tyúk. Ért hozzá, mint tyúk az ábécéhez. Észt nem árulnak a vásárban. Étel, ital, álom, szükséges e három.

Csontot, csontot, másfél fontot. Csendes csiga csinosítgat kicsi házacskáján.

Egyedem-begyedem kendertánc,
hajdú sógor mit csinálsz?

Mit mond a csengetyű?
Csingi-lingi, vedd fel, vidd ki.

Csihi-puhi; vallod-e már?
Csihi-puhi; adod-e már?

Essen le, essen le a torony gombjáról:
ki az ellenségnek titkos dolgot árul.

Egy-kettőre dobig lakott;
félre vágta a kalapot.
Utána a többi egér,
ahány csak a kamrába fér.
Egymásután, dinom-dánom
jóllakott vagy tizenhárom.

XXXI.

S S, S s, S s, SZ Sz, Sz Sz.

Sári, Sándor, Sebestyén,

Salamon, Szidi, Szilveszter keresztnevek.

Szabolcs régi magyar név. Széchenyi, Szatmáry, Szelestey, Szalai, Szondi családnevek.

Szolnok, Szeged, Szabadka, Sopron, Szombathely városok. Svábhegy, Somlyó, Szitnya hegyek. Sárvíz, Száva, Szamos, Sió, Sajó folyók. Voltál Szegszárdon? Örült Sándor a képeskönyvnek? Ettél már szamócát?

Saját árnyékától is megijed. Sarkára hágtak. Savanyú a szőlő. Se ide, se oda. Se eleje, se vége. Se füle, se farka. Se ki, se be. Semmin vették, ingyen adták. Semmi sem tart örökké. Se pénz, se posztó. Se tücski, se hajts ki. Sok a gyermek, kevés a cipó. Sokat akar a szarka, de nem birja a farka. Sokat hallj, láss; keveset beszélj. Sok is elfogy, ha nem keresnek hozzá. Sok kéz, hamar kész. Sok szó, kevés só. Sok semmi, kevés valami. Sütheted, főzheted, meg is eheted. Szamárfejet nem szoktak megszappanozni.

Száz esztendős verébnek, hátul van a farka. Szedd hónod alá a lábadat. Szemenszedett. Szemfüles. Szél a tél. Széna-e vagy szalma? Szóból ért a magyar ember. Szőrén, szálán elveszett. Szörnyű szél, ha meg nem áll.

Sohasem hallottam szebben szóló szép sípszót, mint a szászsebesi szépen szóló szép sípszó.

Síró szárcsa súgja sürü sásnak:
borítsd reánk sebten sötét sátrad.
Éhes sasnak suhog szárnycsapása,
pelyhes kis szárcsáim meg ne lássa.

Csak így legyen, rontom-bontom, elviszi a szél minden gondom.

Szarka néni, merre terem itt a szamóca? Csörgöm, csörgöm, arra... erre... majd találtok valamerre. *(Dingha.)*

Süsse meg a nyúlat a szakács,
harapja le fülét a vak ács.

Száz fillérbe is fogadok,
hamisság az egész dolog.

Senki, És, Valaki laktak egy házban. Senki elment vadászni. Valaki madarászni. Ugyan ki maradt otthon? *(És.)*

XXXII

Lél, Lehel régi magyar nevek. Losonczi, Liszti, Laczkó, Lévay családnevek. Léva, Lőcse, Lugos, Losonc városok. Lomnici-csúcs, Lajta-hegység. Latorca, Laborca folyók. Lyukas a zsebe. Lyukas mogyorót sem ér. Voltál az erdőben? Láttál farkast? Éljen a király! Óh de jó! Segítség! Se baj! Üsse kő!

Volt neki, van neki, lesz neki, van. Zsindely van a házon. Zöldágra jutott. Uri bicsak fanyele. Üres tarisznya nehe-

zebb, mint a teli. Szűköl. Sületlen beszéd. Ő sem mai gyerek. Ott ad Isten esőt, ahol akarja. Cifra mint a báb. Csirájában fojtsd meg a rosszat. Egy fa nem erdő. Gyalogszerrel jár.

Ludas benne. Lop mint a szarka. Lúddá tették. Lusta lónak korbács az abrakja. Lyukas hordót tölt. Lóról szamárra. Lovát keresi, pedig rajta ül. Libából lesz a lúd. Lépre került. Lyukas ruhának tű az orvosa. Lesz még Csicsón búcsu. Lesz nemulass! Letette a garast. Lóhalálába siet. Lesz még szőlő, lágy kenyér. Lesz belőle kófic. Lesipuskás. Leragadt a nyelve. Lencse, borsó, kása: diák táplálása. Leesett az uborkafáról. Legtöbb gondot ad a has. Legény a talpán. Lábaszárába szállott a bátorsága. Lassan kása, ne pötyögj. Lakat van a száján. Laci-konyha. Lyukat üt a levegőn.

Lássuk a medvét! Szegjük a kedvét.

Okos embereknek okos a szokása, hej csak jó étel az aranyszemü kása! *(Egri.)*

Csali mese, csengő, jaj de szép az erdő!

Szebb a mező, róna, mint a király vára, gyémánt kalitkája! *(Havas.)*

Oszi harmat után,
nagy hegyeknek ormán,
fujdogál a hideg szél,
fujdogál a hideg szél...
Zöld erdő harmatát,
piros csizmám nyomát,
hóval födi be a tél,
hóval födi be a tél... *(Kuruc nóta.)*

Erdőben-berdőben mit dalol a pintyőke?
Csin, csin, csin, van egy lány, aranyhajú kis szőke!
Lánci-tánci, gyöngyvirág, aranyszegfű, rózsa!
Csillagszemű kis leány, fordulj angyalmódra! *(Pósa.)*

XXXIII.

aA,A,A,a,A,áÁ,á,Á.

Anna, Ágnes, András, Árpád keresztnevek.

Attila, Anikó, Álmos régi nevek.

Arany, Amadé, Ányos, Abrányi családnevek.

Arad, Árvaváraljа, Agglelek helységek. Az Alpok hegyek. Az Aranyos folyó. Avas a vaj? Átázott a kendő? Állj meg! Az ám!

Abból ugyan nem eszel. Addig élek, ameddig akarom. Addig jár a korsó a

kútra, míg eltörik. Addig üsd a vasat, míg meleg. Adós fizess, beteg nyögj. Agyafúrt ember. Ajándék csikónak nem nézik a fogát. Ajkába harapott. Akár a falnak beszélj. Akkor fizet, mikor a bíbic fára száll. Akkor mondj hoppot, ha átugrottad az árkot. Akkor sem hisznek a hazugnak, mikor igazat mond. Akkora mint a kakasugrás. Alig győzi szusszal. Alszik mint a bunda. Alvó róka nem fog csirkét.

Annyi a becse, mint a kitolókásának. Annyi a pénze, mint békának a tolla. Annyi, mint a szemét. Apró pénzzel fizették ki. Apostolok lován jár. Arról ne is álmodjál! Ágrólszakadt ember. Álmos, mint a macska. Álló vízben terem a béka. Árkon-bokron túl van. Átlát a szitán. Aki az igazságot tudja és elhallgatja, az hazudni segít másnak.

Mit csináltok méhecskék? Virág porából lépes mézet; keserűségből édességet.

Szil-szál, szalmaszál;
kapott rajta a király. *(Egri.)*

Csüngő-büngő fülönfüggő, piros cseresznyéből,
Ágon ringó, füttyös rigó, szedd a javát Zsuzsika füléről.
(Dingha.)

Itt a csíz, csíz!
Van-e a csizmádban víz?
Én vagyok a csíz, csíz, csíz.
Gyere be csak egy kicsi serre!
Alkudjunk meg egy kocsi cserre! *(Egri.)*

Sok mindent keresünk,
Amit sohsem lelünk.
És sok mindent lelünk,
Amit nem keresünk.
Az Úrnak szent háza
Vigasztalás vára. *(Egri.)*

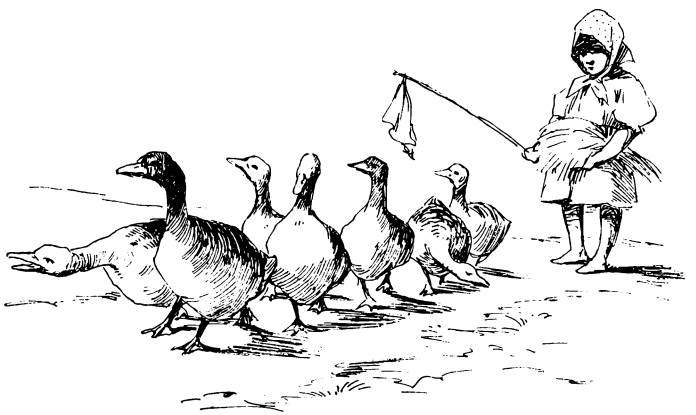

Gi-gá-gá, megyünk már, teljék a kéréstek...
Szép mezőnk, patakunk, jó éjszakát néktek!
(Szirtes.)

Szegény madárkák.

Csipp, csipp, hull a hó,
Éhezünk, fázunk,
Csipp, csipp, hideg van,
S nincs meleg házunk.

Amit az Úr adott,
Adjatok nekünk,
S nektek szól tavasszal
Első énekünk.

(Elek apa.)

XXXIV.

Moson, Mohács, Nyitra városok. Morva, Maros, Mura folyók. Mit csinálsz? Nem jött még haza a mama? Milyen szép! Mivé leszünk! Ne menj el! Láss dolgod után! Siess! Adós fizess! Eressz haza!

Vádolja a lelke. Zokon esett. Csiri-biri. Cigány is a maga lovát dicséri. Gyomrában van. Galuskát ehetnék a csizmád. Egri bikavér. Ébren alszik, mint a nyúl. Se hideg, se meleg. Szaván fogták. Libából is kitör a lúdméreg. Magad lábán járj! Magyar ember megtartja a szavát. Magyarán megmondta. Majd, ha fagy — hó lesz nagy. Malacnak disznó az anyja. Ma nekem, holnap neked.

Ma pénzért, holnap ingyen. Markába nevet. Már a verebek is csiripelik. Már pedzi.

Másénak «ne bántsd» a neve. Más kárán tanul az okos. Mátyás ront, ha talál; ha nem talál, csinál. Medve bőrére iszik. Megemberelte magát. Méreg drága. Minden lében kanál. Nyáron minden bokor szállást ad. Nyomorult az, akinek nem elég a magáé. Nyakig adós. Nyomtató lónak nem kötik be a száját. Nyúlszivű. Nyugtával dicsérd a napot!

Meg van irva, mi lesz velünk:
Egyet alszunk — fölébredünk! *(Egri.)*

Mit sütsz kis szücs, talán sós húst sütsz kis szücs?

Nagy szakajtós szakács bejárhat, kijárhat:
Lesz majd mit ennie a pocikkirálynak. *(Egri.)*

Szállj ide, szállj oda, katica-bogárka,
Vidd el a Magduskát szép meseországba!
(Holló.)

Mérges gúnár tipeg, gágog,
Megszaggatja a nadrágod. *(Eötvös K. L.)*

A bagoly kiszólt az odujából:
«*Uhú! uhú! ki jár erre?*
Mért nem megy el valamerre?»

Lackó felelt a szives köszöntésre:
«*Nagy tudós úr! Mi vagyunk itt!*
Merre lakik a kókumfitty?»

«*Erdőn innen, hegyen túl! Nagy kerek tó mellett!*
Aki ott jár, este-reggel kókumfittyre lelhet.» *(Dingha.)*

Utcasarkon kéreget egy gyermek,
Megsajnálja, aki arra elmegy.
Akinek csak akad egy krajcárja,
Szomorúan, részvevően
Veti kalapjába.

Csak kéreget egész napon átal
S este megtér az alamizsnával.
Édes álom boldogan ringatja:
Azt álmodja, hogy meggyógyult
Szegény édesanyja. *(Pósa.)*

XXXV.

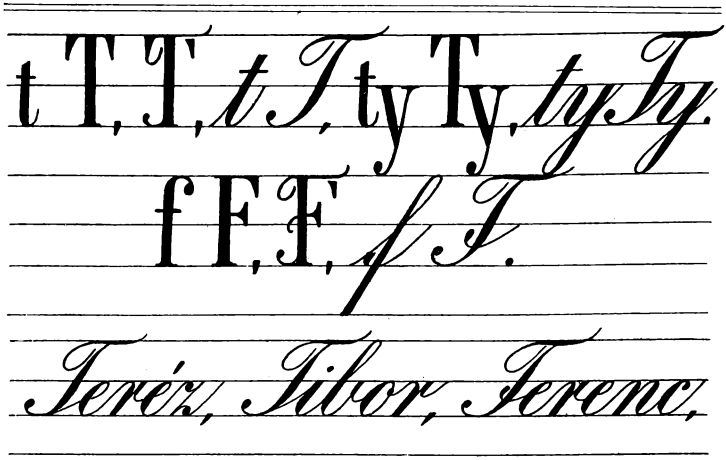

Flóra keresztnevek.
Tas, Töhötöm régi magyar nevek. Toldy, Túry, Teleky, Táy családnevek. Tátra, Tátra hegyek. Tisza, Temes folyók. Temesvár, Tata váro-

sok. Tüzes a szén? Tapad a mész? Tarka a tulipán? Tut a ló? Tűz van! Tuss el innen! Tessék besétálni!

Talyiga nem szekér. Tamás vagyok benne. Tarka-barka, mint a szarka farka. Tárt karokkal várják. Te is ludas vagy. Tejbe verik a macska orrát. Tele has nem örömest tanul. Tessék, egyék, nem lesz egyéb. Tintanyaló. Tisztaság, fél egészség. Tíz körme után él. Tolja a szelet. Torkára forrott. Tótágast áll az esze. Több a baj, mint a vaj. Több szem többet lát. Többet ésszel, mint erővel. Törik-szakad, meg kell lenni. Tréfa nem répa. Tűvé tette a házat. Türelem rózsát terem. Tüskén-bokron keresztül. Tűkön áll. Tyúk is kikaparja. Tyúkokkal fekszik le. Tyúkkal, kaláccsal bánj vele. Fakó szekér kenderhám, mind a kettő rossz szerszám.

Falra hányja a borsót. Faragatlan ember. Fazékba szorult a feje. Fából vaskarika. Fáj rá a foga. Fázik tőle. Fejebúbja sem látszik ki. Fején találta a szöget. Fekete tehénnek is fehér a teje. Fele sem tréfa. Feni rá a fogát. Fenekére vertek. Fél hogy leharapják az orrát. Félénk, mint a nyúl. Félre falu, itt a város. Félre német, jön a magyar. Félfüllel hallotta. Félti az irháját. Fizet, mint a köles. Folt hátán folt. Fölsült vele. Fölveti a pénz. Fut, mint a sánta csacsi. Füleit hegyezi. Fülére feküdt. Füstfaragó.

Csibe, csibe, kis csibe,
Szeret ám a Tercsike.
Ti is, ti is, szép kis csibék,
Szeressétek a Tercsikét! *(Ambrus diák.)*

Sose bujjon, tücsök bátya!
Nem kell a kend rossz kabátja!...
Sem az a rossz muzsikája:
Táncoljon kend maga rája! *(Dingha.)*

Giling, galang, giling, galang!
Temetésre szól a harang.
Temetjük az öreg telet,
Gyere vissza, szép kikelet! *(Gegus Ida.)*

A kis kakas.

Fölébredt a kis kakas,
Tarkatollú, tarajas,
Mondja is, hogy: ki-ki-ki!
Édes Sári, gyere ki!

Ne játszál a cicával,
Adj már kölest, búzával,
Adj utána vizecskét...
Csókolom a kezecskéd! *(Sári néni.)*

Esik, esik...

Csóri kutya, Magduska
Meg az esernyője,

Mennek, mennek keresni,
Gizust a mezőre.

Gizus, Gizus merre vagy?
Fogd meg ezt az ernyőt!
Mindjárt esik az eső.
Látod azt a felhőt?

Gizus nézi, neveti
Magdust az ernyővel:
Minek nekünk az ernyő
Meleg csuklás fővel?

Tartsuk inkább kutyónak:
— Ni, hogy reszket, fázik,
Ha megered az eső,
Füle-farka ázik.

Esik, esik... s két bohó
Nyitott ernyőt tartva
Viszi kutyót... de mégis
Megázott a — farka! *(Herman Ottóné.)*

XXXVI.

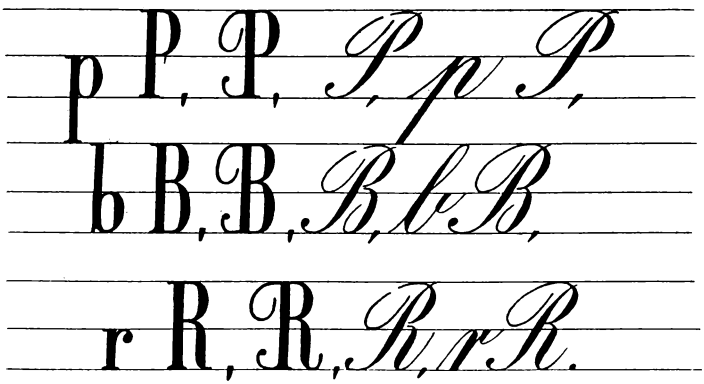

Pál, Piroska, Rezső,

Berta keresztnevek.
Buda, Bendegúz, Bulcsú, Botond, Petúr, Borics, Bödöleny
régi magyar nevek. Rákóczy,
Ráday, Beöthy családnevek.
Beszkidek, Badacsony hegyek.
Poprád, Rába, Rábca, Répce
folyók. Budapest, Pozsony,
Rozsnyó városok. Bő a ruha?
Piha, de csúnya! Ne locsogj!
Rohanj!
Bárcsak tudnám a leckét!

Csak már elmehetnék! Ők bár egészséges lehetnék! Csak már egyszer jó idő lenne!

Rába, Rábca rákja rágta Ráró lovam lábát. Bagoly mondja a verébnek, hogy nagyfejű. Bakancs nem csizma. Bakot lőtt. Ballábbal kelt föl. Bandi legyek, ha nem igaz. Bámulj falu, ordíts kapu. Bánja a kis szék. Beadta a kulcsot. Begyibe vette. Bejárta Tolnát, Baranyát. Beletörik a foga. Belejön mint a kis kutya az ugatásba. Bogara van. Borsot tör az orra alá. Borúra derű. Buksi fejű. Búsuljon a ló, elég nagy a feje. Bugyli bicska fanyelű, ha elvész is megkerül. Pislog mint a miskolci kocsonya. Pofon felejtették. Pórul járt. Pöffeszkedik.

Pörög a nyelve. Pufra nem adja. Rajta száradt. Ravasz mint a róka. Ráadták a tisztát. Rájár a rúd. Ráncba szedték. Rá se hederít. Résen a füle. Ritkán szólj, de okosan. Rosszabb a hátramenésnél. Rossz

fát tett a tűzre. Róka halálát egy tyúk sem gyászolja. Rúgjon meg a bagoly!

Répa, retek, mogyoró,
Ritkán rikkant korán reggel a rigó.

Tizenhárom récetojás
Táncolj egyet, kis rokolyás!

Télen, nyáron pusztán az én lakásom...

Este van, este van, ki-ki nyugalomba,
Feketén bólintgat az eperfa lombja.

Pereg a dob...
Rajta hát!
Eredj, védd meg
A hazát! *(Én Ujs.)*

Aranyszemű kukorica,
Pirosszemű búza,
Ezt egye a tyúk, meg kakas,
Ettől nől a zúza.
Te meg Ferkó, pampuskával
Tömd tele a szácskád,
Oleld meg, ki ilyen jót süt,
S szeresd — nagyanyácskát!

(Herman Ottóné.)

Ejnye Gida, Gedeon!
Ki néz be az ablakon?
Tán a hosszú drótostót?
Zárd be gyorsan az ajtót!
Asztal alá, szék alá,
Bujj hamar az ágy alá!

— Bujjék bizony a Sajó!
Maradjon ott, hogyha jó!
Ne jöjjön be az a tót,
Új a fazék, nem kell fót!
«Nem akarnyi őt látnyi,
Menjen krumplit kapálnyi!» *(Ambrus diák.)*

XXXVII.

d D, D, D, d D.

Dezső, Dani, Dóra,

Dénes keresztnevek.
Detre, Deli régi magyar nevek. Dugonits, Dalmady, Deák családnevek. Dobogókő hegy. Duna, Dráva, Dunajec folyók. Diószeg, Devecser, Dévény, Drégely helységek. Drága a tojás? Dörög az ég! Dobjátok ki! De szeretnék rámás csizmát viselni!

Darázs-fészekbe nyúlt. Dicsérem az eszét. Darázs csipje meg. Dobbal megy verebet fogni. Dobra került. Dolog nem szégyen. Dömötör, a tél rátok tör. Drágalátos mákvirág. Drága konyha a patika. Dugába dőlt. Dunába hord vizet. Dúl-fúl. Dunát lehetne vele rekeszteni. Dűlő falra ne támaszkodjál. Drága kincs a jó hir, ha valaki azzal bir. Oh! karimás kalapom, ha én téged megkarimásíttalaníthatnálak!

Az óra ketyeg. A dob pereg. A deszka recseg. A zsír serceg. A nád zizeg. A kereplő kerepel. A gép zakatol. A vihar tombol. Az üveg csörömpöl. A csermely csörgedez. A szellő susog. A vessző suhog. Az ajtó nyikorog. A síp sipol. A víz loccsan. A nyil suhan. A kő koppan. A csont roppan. A lánc csörög. Az ég dörög. Az ágyú bömböl. A patak csobog. A vonat robog. A trombita harsog. Az eső zuhog. Az erdő zúg. A forrás bugyog.

Mit fütyörész a rigó, rigó?
Dió, dió! Oh be jó! be jó!

Rózsafa, rózsafa, csak teremj sok rózsát!
Én minden rózsáért mondok majd egy nótát.
(Én Ujs.)

Böske répalevelet szed a kertben.
Az öreg veréb így biztatja:
Csirip, csirip, csip, csip, csip...
Bocikának sokat csipj! *(Dingha.)*

Édes anya
Báránykája,
Drága kincse,
Fiacskája! *(Herman Ottóné.)*

Eszemadta fullajtárja!
Délceg, csinos kis huszárja!
Tarka lován nyalka nyereg...
Ez aztán a magyar gyerek! *(Lőrinczy.)*

Gyi paripám! Gyi te sárga!
Elmehetünk a vásárra!
Úgy vágtass át mezőn, réten:
A futó szél el ne érjen! *(Dingha.)*

Méh asszonyság!
Szépen kérem,
Adja kölcsön
Szárnyát nékem!
Csak egy napra...
Egy órára!
Meghálálom,
Majd meglátja...
(Herman Ottóné.)

Nem eresztem be a cicát,
Megkarmolta a Mariskát!
A Pistát sem eresztem be,
Mert kinevet szemtül-szembe!

Nem eresztem be a Sajót,
Mert elkapja tőlem a jót!
Cukros bácsit beeresztem,
Mert az nagyon szeret engem!
(Ambrus diák.)

A kis Misi köszöntőt küldött a nagymamának. A nagymama így felelt:

Eszem azt a felköszöntő,
Ficserélő szádat!
Megkaptam a piros kendőt,
Benne azt a sok esztendőt
Meg a nyuszikádat.

A nyuszika, tapsifüles:
Elszaladt a rétre...
Piros kendőt meg egy angyal,
Hogy szebb legyen a szép hajnal,
Fölkapta az égre. *(Lidi mama.)*

i í I, I, I, i í I, j J, J, J, j J. XXXVIII.

Ida, Imre, Ilona, Jan-

csi, Jolán, Juliska keresztne-
vek. Ilósvai, Jókai, Jósika —
családnevek. Az Ipoly folyó.
Jászberény, Illava, Jászó
helységek. Jaj de fáj! Juj
de hideg van! Irgalom!
Jön az ellenség! Ide néz-
zen mindenki! Bár csak
elmehetnék! Óh bár meg-
segitene az Isten!

Ide igér, oda kinál. Ideig, óráig. Idejét multa. Igaz is, nem is. Igen facsarja a paréjt. Igéret szép szó, ha megtartják úgy jó. Ill a berek, nádak, erek. Inába szállott a bátorsága. Inasa sem lehet. Irul-pirul. Isten nevében adom. Isten nem ver bottal. Itt a kezem nem disznóláb. Itt a vége, tedd a jégre. Itt a világ közepe, ki nem hiszi, jöjjön be. Jaj a bőrödnek! János bátya is Jankó volt még akkor. Jár-kel, mint az Orbán lelke. Jég hátán is megél.

Jégre vitték. Jó a jóból, a sokhoz a több. Jó húsban van. Jóból is megárt a sok. Jól ettünk, de rosszul laktunk jól. Jól birja magát. Jó, mikor alszik. Jól imádkozott. Jónál is van jobb. Jó tanács aranyat ér. Jó orra van. Jó volna, ha volna. Jobb az elég, mint a sok. Jön a mumus! Jut, ha marad. Jobb egy lúdnyak két tyúknyaknál. Jó ára van. Jancsi a kis kocsis. Jézus segíts. Járjunk a templomba. Jönnek a huszárok. Jégen táncol a csacsi.

Ne menj el, kása!
Isten áldása! *(Egri.)*

Uccu, kis tyúk, fogd el!
Cipó héjját csipd el!
Itt leszek én máskor is,
Ha lesz cipóm, adok is. *(Herman Ottóné.)*

Én Istenkém, küldd el angyalkádat,
Gyógyítsa meg nagybeteg babámat!
Cukrot is küldj, de abbul a jóbul,
Majd meglátod, hogy mindjárt meggyógyul.
(Pósa.)

Ize van a sónak,
Értelme a szónak,
Hidege a hónak,
Tüze a jó lónak,
Feneke a tónak.

Csigabiga! gyere ki!
Szebb a világ ide ki!
Bujj ki kapud aljába,
Ló búsuljon magába!
Ha a lábad táncra áll,
Öt-hat tücsök muzsikál,
Járod akár száz napig,
Míg bocskorod elkopik!
Csigabiga! gyere ki!
Szebb a világ ide ki!... *(Dingha.)*

Szaladj, cica, baj lesz!

Egyszer egy cicának
Mi jutott eszébe?
Nagyon belenézett
A tejes bögrébe.

Addig nézegette:
Üres lett a bögre...
Suhogó seprüjét
Fogta is a Böske.

Megkergette vele,
Jobban nem is kellett...
Tán még most is nyávog
Ott a kuckó mellett! *(Pósa.)*

Elnyikkantja magát a kis egér:
Nyikk! Vigyorka, csalaberki!
Nyiss kapucskát, hadd megyek ki!
Itt vagyok, jelentem!
Épen, eleventen! *(Egri.)*

Leteszi a garast a legöregebb veréb:
Igaza van, uram! Csere-csiri-csárom,
Úgy áll a dolog, hogy árva volt a három.
Azt a kis Fehérkét elhagyta mamája,
Alig-alig hogy a tojásból kivágta.
Az a Búboska is úgy jött a tanyárúl,
Hogy tudott is, nem is pelyhes kis magárúl.
A Tubi is árván termett itt egy reggel:
Tokos ruhácskában, csupa üres beggyel.
Tele lett az udvar szomorú sírással...
Az apó felhagyott a betüírással.
Dirmegett-dörmögött: Libe-lába, lelke!
Nagy kerek kalapját a fejére tette...
A három kis árvát szépen felnevelte.
Dédelgetett hivek! Szárnyas kis cselédek!
Gazdátok jóságát el ne feledjétek. *(Egri.)*

Rövid a mi szivünk
Forró imádsága:
Jóságodért Isten
Légy örökké áldva!

XXXIX.

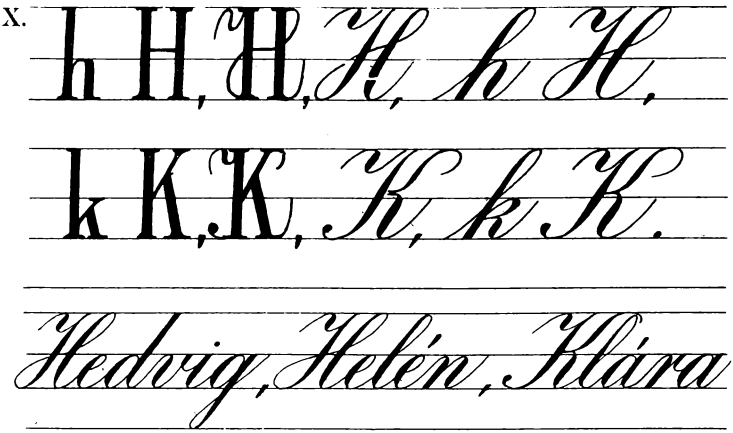

Hedvig, Helén, Klára

Kálmán, Károly keresztnevek. Keve, Kadosa, Kézai, Kund, Huba, Kusid régi magyar nevek. Kemény, Horváth, Kulcsár, Kinizsi, Kont, Hunyady, Kazinczy, Kölcsey, Kisfaludi, Komócsy, Kossuth családnevek. Kár-

pátok, Hegyalja, Hargita, Királyhágó hegyek. Körös, Kulpa, Kükülló, Hernád folyók. Kalocsa, Kőszeg, Komárom, Keszthely, Kassa, Kolozsvár városok. Kék az ég? Hová leszünk! Halassza dolgát holnapra! Hej, ha szárnyam volna!

Hadd beszéljek a fejeddel! Ha egy pénz a jövedelmed, kettőt nem szabad költened. Hajó lesz, ha jó lesz. Hallgat mint a káposztáskő. Ha lúd, legyen kövér. Ha nagy füle volna, csacsi volna. Ha nem jösz, viszlek. Ha jöttök, lesztek; ha hoztok, esztek. Hasadra süt a nap. Ha törik, ha szakad.

Hánykolódik, mint ürge a pórázon. Hátra kötöm a sarkadat! Hegyet is mákszemnek nézi. Hiányzik egyik kereke. Hízik mint a mangalica. Hogy ityeg a fityeg? Csak úgy lotyog-lityeg. Hogy vág a bajusz? Holnapután kis kedden, borjúnyúzó pénteken. Hozzá szokott, mint a cigány lova a koplaláshoz. Hü-bele Balázs! Kaparj kurta, neked is lesz. Kapós, mint télen a szalmakalap. Kaszakapa-kerülő.

Kása van a szájában. Kevés vacsora, jó éjszaka. Későn jöttnek csont az ebédje. Kicsiny a béka, de nagy a szája. Kifizették apró pénzzel. Kifogyott a szuszból. Kikapta ötből a hatot. Ki-ki ott vakarja, ahol viszket. Kilelte a hideg a fésüt. Kilenc medvebocsnak egy körte. Kilenc kulcsa, pince kulcsa, kilenc puszta pince kulcsa. Kiporolták a nadrágját. Kívül-belül egyforma, mint a Samu nadrágja. Koty bele szilvalé. Körmére égett. Kövér disznó halálát sok éhes has várja. Kukkot sem szól. Kutya is kényes az orrára. Káposztás kertbe szökött be a kecske. Kerekes kerekét kereken kerekíti kerekre.

Kiáltja az egylábú: jöjj ki csak te kétlábú, mert megesz a négylábú. (Káposzta, ember, kecske.)

Imádkozzál.

Aki éjjel rád vigyázott,
Mondj az Úrnak imádságot.

Lásd a rigó már elmondta,
Imádságát eldalolta.

Mondj te szebbet a rigónál:
Angyalmódra imádkozzál! *(Pósa.)*

Kum-brúkú! Krum-brúkú! Tízével, százával!
Ide csak azzal a gyöngyszemű búzával! *(Egri.)*

No most nevess, kis baba,
Édesanya csillaga!
«Jár ide, jár oda, ide-oda jár
Vékonylábú cinegemadár». *(Ambrus diák.)*

Kukurikú! Udvari népem!
Ide csak, körém! Ide csak szépen!

Kendermagos, bóbitás,
Gyönyörű szép jószág,
Kézből eszik, oly szelid,
Csupa hűség, jóság. *(Jánosi Z.)*

Kapsz libuskám, kukoricát,
Ne bántsd aztán a kis cicát! *(A. d.)*

Káré-kity-koty, kotkodács,
Jó volna egy harapás... Krrr!

Nem adok én, nem bíz' én;
Mind megeszem, mind bíz' én...
(Herman Ottóné.)

Breke-breke! breke-breke!
Igy szól a békák éneke.
Koaksz-koaksz! így folytatja,
A kis leány csak hallgatja.

Mit varrsz? mit varrsz? Papu-cso-csot!
A vénebbik így locsogott.
Egymásután mondogatja,
A kis leány csak hallgatja.

Nem tanultad meg a leckét mára,
Hát itt maradsz papirgaluskára! *(Én Ujs.)*

Nagy baj van a babaházba'!
Eltörött a baba lába,
Eltörött a baba lába,
Nem mehet az iskolába.

Járjuk be a selyem mezőt,
Arany rétet, ezüst erdőt...
Ezerjófü itt van, kincsem!
Hopp! Hiszen már bajod sincsen! *(Barta J.)*

Jákobnak volt hat fia
Mind a hat csizmadia,
Simi, Samu, Sámuel,
Dini, Dani, Dániel. *(Lányok Lapja.)*

Hátamon a zsákom, *Kirágta a zsákom,*
Zsákomban a mákom, *Kihullott a rákom,*
Mákomban a rákom, *Elveszett a mákom.*

Volt nekem egy szunyogom,
Nagyobb volt a lónál,
Kisütöttem a zsirját,
Több lett száz akónál.

Igriciből Papiba *Gyi te, cocó, Igricibe,*
Sétálni jár a liba. *Igriciből Papiba!*

Hadd lássa meg a kis Jolán:
Hogy sétálgat a liba! *(Én Ujs.)*

Jártak-e itt farkasok? **Folyott-e el a vére?**
Hej, nem is angyalok! **Hej, nem is a teje!**
Vittek-e el báránykát? **Futottál-e utána?**
Hej, nem is hoztak ám! **Hej, nem is előtte!**

Mit hallottam, Panna lelkem!
Síró muzsikát,
Ki sír? Ki rí? kérdem Katit,
Kérdem Zsuzsikát.
Tán a nyuszi, mondja Zsuzsi,
Káposztatorzsáért...
Tán a cica, szól Katica,
Fokhagymás kolbászért...
Vagy a bari, mondja Mari,
Jaj de furcsa! kacag Julcsa.
Beleszól az édes:
Eltörött a mécses!
Tartsd a füled, majd megsúgom:
Nem te sirtál, Panni húgom?

(Pósa.)

II. RÉSZ.

A farkas és a vén kecske.

A farkas egyszer találkozott egy vén kecskével. A vén kecske épen gödölyéit legeltette.

— No megálljatok! — rivalt rájuk — most egytől-egyig megeszlek benneteket!

A vén kecske azonban nem ijedt meg a farkastól. Szembe állott vele s rákiáltott:

— Tudod-e, mi a hókusz-pókusz? No ha nem tudod, takarodj innen, mert különben lelőlek a pisztolyommal — s a farkasnak szegezte kicsi farkát.

A farkas erre úgy megijedt, hogy nyomban sarkon fordult. Elfutott az erdőbe s ott elbujt a bokrok közé. Még mai napig is ott bujkál.

Tudjátok-e most már, mi a hókusz-pókusz?

Isten dicsérete.

Fü, fa, virág az Istennek
Jóságát dicséri,
A madár is dalolgatja,
Méh is döngicséli.

Hozzád száll az én imám is,
Mindnyájunknak Atyja!
Te vagy szivem dobbanása,
Lelkem gondolatja!

A tábla.

Az iskola tábla nagy. Szine fekete. Alakja szegletes. Részei: két lapja, oldalai és állványa. A tábla fából van. Az asztalos készíti. Tanulásra használjuk, azért taneszköz.

Az öreg ruca.

Egyszer az eperfa alatt kapargált a piros kakas, meg a fehér jérce. Amint ott kapargálnak, egy nagy eper épen a jérce fejére hullott s azután a kakas lába elé gurult.

Szaladt a jérce utána, egyre azt kotyogva:

— Az enyém az eper, mert az én fejemre pottyant. Meg ne edd, kakas koma!

— De biz' az enyém — felelte a kakas — mert én elém gurult.

— Nosza, egyszerre kaptak mind a ketten utána. Egyik az egyik, másik a másik végét kapja a szájába és úgy néztek egymásra haragos, szikrázó szemmel.

Meghallja a civakodást az öreg ruca. Gondol egyet és rögtön ott terem.

— Várjatok csak! — szól hozzájuk. — A jérce fejére pottyant, kakas koma elé gurult, hát fele az egyiké, fele a másiké.

Tetszett a ruca okos beszéde a kakasnak is, meg a jércének is.

— Majd én elosztom köztetek, ha akarjátok! — folytatta beszédét a ruca. — Tegyétek csak le, hogy kettévághassam épen a közepén!

A bohó kakas, meg a jérce letették az epret a földre és várták, hogyan osztja el a ruca.

Az öreg ruca csak erre várt. Elkezdte méregetni az epret, mintha a közepét keresné. Egyszer: ham! bekapta és elszaladt. Csak messziről szólt vissza:

— Máskor okosabbak legyetek!

Hinta, hinta, palinta!

Hinta, hinta, palinta,
Szállj, Rózsikám, Palicsra!
A palicsi kerek tóba
Fürdik a fekete csóka...
Hallod-e, hogy hivogatnak:
Csipi-csóka! Friss csicsóka!

Hess, te csóka, ne csalogasd
A kis babát!
Nagyon mély a palicsi tó,
Jó éjszakát!
Nem kell neki csicsóka se,
Mindhiába!

Tele van az édesapa
Tarisznyája!
Hinta, hinta, huss, palinta!
Kisült már a palacsinta.
Állítsuk meg hát a hintát,
Palintát:
Uzsonnára hivjuk meg a
Pacsirtát.

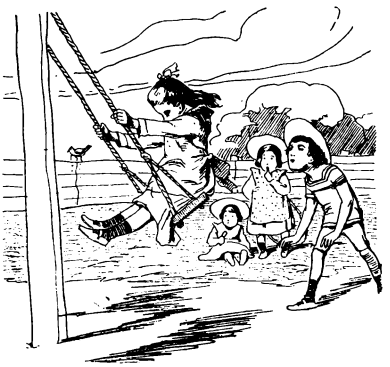

A könyv.

A könyv nagy vagy kicsiny; vékony vagy vastag. Szine sokféle. Alakja szegletes. Részei: a táblája, háta és a lapjai. Lapjaira betük vannak nyomtatva. A könyv papirból van. A könyvet az író irja, a nyomdász nyomtatja és a könyvkötő beköti. Belöle sok szépet lehet tanulni. A jó gyermek nem

piszkitja be, nem gyűri össze és nem szaggatja el a könyvét.

A kutya meg a sertés.

Egy kutya meg egy sertés együtt éldegéltek egy udvaron. A sertés mindig dúskált az eledelben. A kutyának csak hébekorba dobtak egy tar csontot.

Mikor egyszer a sertés a tele válúból csamcsogott, a kutya sóhajtva szólította meg:

«Beh boldog állat vagy! Egész nap semmit sem dolgozol, mindig csak alszol s mégis napról-napra annyi ennivalót kapsz, hogy nem birod elkölteni. Én szegény pára pedig éjjel-nappal, derüben-borúban őrzöm az udvart. Aludnom sem lehet, hogy a tolvajok el ne lopjanak valamit. S mit kapok mindezért? Néhanapján egy üres csontot!»

Röfögve válaszolt a sertés: «Mégis szeretnék veled cserélni. Elélsz vagy húsz évig. Ha kimulsz, nem bántanak. De én,

szegény pára, nekem mindig csak aludnom és ennem kell, hogy jól meghizzam. Ha nem akarok enni, hamarjában leölnek. Ha eszem, hát meghizom, azután levágnak. Láthatod, kedves barátom, hogy az evés és alvás nálam olyan munka, mint nálad a házőrzés. Majd akkor irigykedjél reám, ha oda dobják neked — csontjaimat!

Mit láttam én?

Mit láttam én? Kis fürjecskét.
Rá is szóltam: ne szaladj!
Kis fürjecske csak azt mondta:
Pittypalatty! Pittypalatty!

Mit láttam még? Sárgarigót.
Rá is szóltam: tilió!
Sárgarigó csak azt mondta:
Oh mi jó a dió!

Láttam én még csízikét is,
Rá is szóltam: tíz, tíz, tíz!
Kis csízike csak azt mondta:
Tiszta víz! Málnaíz!

Láttam én még nyuszikát is
A káposztáskert alatt —
Rá is szóltam, de nem felelt.
Hát mit csinált? Elszaladt!

A ház.

Van földszintes, emeletes, kicsiny és nagy ház. Szine és alakja sokféle. Részei: a szoba, konyha, éléskamra, pince, padlás, istálló, ól és az udvar. Sok helyen kert is van mellette. A ház kőből, téglából, vályogból, fából és vasból van készitve. Mesteremberek épitik. A házban lakunk.

Veréb-pósta.

Szól a varjú az ugaron: «Ki játszik ott az udvaron?» Viszi a hirt a kis veréb-pósta: «Hát a Tóni, meg a Jóska!» Fejcsóválva szól a varjú: «Fékom adta! Hát a Tóni csattogtatta az ostort olyan durrogással, mint egy csikós a karikással?»

«Dehogy! — szólt a kis veréb-pósta — nem a Tóni, de a Jóska!»

«Micsoda?... Hát ez a csöppnyi gyerek az, akitől az én szegény varjú-szivem remeg?» Gondol egyet s ír egy kis levelet... Ugyan mi lesz a felelet? Benne fenyegeti a Kapás Jóskát. Aztán így oktatja a kis veréb-póstát:

«Fordulj vissza! Mondd meg neki, a varjút mit ijesztgeti? Olyan csöppnyi legény mit sikongat? Az ostorral minek kongat? Igy mondd neki te kis veréb-pósta: Hallod-e te Kapás Jóska, a varjút többé ne ijeszd meg, mert a tarka szarka esz meg!»

Mikor a kis Jóska meghallotta ezt az üzenetet, jót nevetett:

«No csak merjen ide jönni, kis csibékre leskelődni!» Nem fél Jóska az árnyától, sem varjútól, sem szarkától! Veréb-pósta, nekem veled ne küldözzön kis leve-

let! Oh, varjú, kánya, szarka koma, sohse lesz itt jó lakoma! Úgy nézzen itt a rabló széjjel, lepuffantom — kapa-nyéllel.

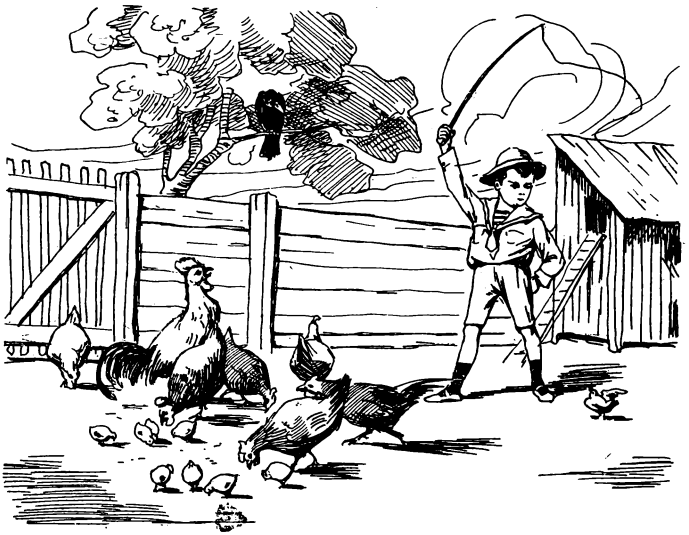

A favágó.

Nagy palota árnyékában
Fát vág a favágó...
Kis lánya jut eszébe, az
Új cipőre váró.

Iskolából egy kis lányka
Épen arra ballag:
Mosolygása szép szivárvány,
Szeme kéklő csillag.

Oda fut a favágóhoz,
Kezet csókol szépen;
Ölbe kapja a favágó
S könny csillog szemében.

A kutya.

Nagysága, szine és alakja különböző. A szemei gyöngék, de a szaglása nagyon finom. Fogai igen erősek. Nyaka is erős. Törzse hosszúkás. Farka hosszú és föl van görbülve. Lábai erősek. Az első két lábán öt ujja van. A hátulsókon csak négy. Körmei tompák, be nem húzhatók. Testét szőr

ſödi. A kutya megeszi a kenyeret, főzeléket, de legjobban szereti a húst. Kölkeit emlőjéből szoptatja, azért emlős állat. Vannak házőrzőkutyák, vadászkutyák, mészároskutyák és másféle kutyák is. A kutya hű és okos állat. Gazdáját szereti. Megérdemli, hogy jól bánjunk vele.

A kavics.

Fönt a hegy csúcsán, a nagy magasságban egy zerge ugrás közben meglökött egy kavicsdarabot.

A kavics nagyot lódult, megindult és görgött tüskén-bokron keresztül, mintha szárnya nőtt volna.

— Hova, hova, pajtás? — kérdi kíváncsian a hegyi patak.

— A csúcsról jövök s a völgybe sietek! — felelte a kavics és tovább gurult.

Egy kőszáli sas csapott el vijjogva fölötte.

— Tán szárnyad nőtt, hogy oly sebesen rohansz, te apróság? — szólt suhanása közben a kavicshoz.

— Hát azt hiszi tán, hogy csak magának van szárnya? — szólt vissza gorombán a kavics, de már szédülni kezdett az önkénytelen futástól. Szeretett volna megállni, de nem tudott. A zerge oly erősen taszította meg, hogy akarat nélkül görgött mindig sebesebben lefelé a meredek lejtőn.

— Ki kerget, pajtás? — kérdi egy az úton nyujtózkodó nagy kavics.

— Magamtól megyek. Hát nem látod? — mondja a kavics bosszúsan. — Azt hiszed, mert te nem tudsz járni, más se tud? Én különb vagyok, mint ti, földhözragadtak!

A kavics rohant tovább, míg le nem ért a völgybe. Ép egy csomó virág közé zuhant, amelyek ijedten dugták össze fejüket.

— Ki vagy? — kérdezte tőle a legbátrabb.

— A csúcsról jövök, ahol a felhőkkel és a csillagokkal beszélgettem. Úgy rohantam, mint a szélvész! — szólt dicsekedve a kavics.

— Hát próbálj megint repülni, ha tudsz, hitvány kavics! — csicsergett egy fecske. — Gyere utánam!

Szárnyát csattogtatva, szélsebesen repült el a völgy fölött. A kavics pedig ott maradt a földön, a porban és szégyenkezve nézte a kacagó virágokat.

Tóni diák.

Nézi Tónit a kis Jóska,
Meg a csöppnyi kis Piroska;
Szinte húzódoznak tőle,
Oly nagy legény lett belőle.

Kicsit szokatlan a lába
A legényes nagy csizmába;
Mintha sarkán patkó lenne,
Olyan szépen kopog benne.

Tóni lassan, lépve halad,
Terhet visz a hóna alatt:
Abécés könyv, tábla, irka —
Megbámulja csacsi, birka.

Bezzeg fényes a csizmája,
Ugy ballag az iskolába.
Csacsi, birka mintha szólna:
Ha diákok lettünk volna!...

A macska.

A macska kis állat. Szine különböző. Teste vékony. A feje gömbölyű. Fülei kicsinyek. Szemei igen jók. A sötétben is lát. Fogai

hegyesek. Nyaka rövid. Törzse nyúlánk. Farka hosszú. Lábai rövidek. Az elsőkön öt, a hátulsókon négy ujja van. Körmei behúzhatók és élesek. Megeszi a főtt ételeket, de legjobban szereti a tejet és a húst. Kicsinyeit emlőjéből szoptatja, azért emlős állat. Elfogdossa az egereket, tehát hasznos. De mert szegényeket kínozza, azért kegyetlen. A macska ügyes, szereti a tisztaságot, de hamis, torkos és hizelgő.

A póruljárt cica.

Négy sárgaszájú fecskefiók csipogva nyújtotta ki csőrét, hazaröpülő anyjuk felé. A fecskeanyó gyorsan az egyik fióka szájába tette a hozott eledelt és ismét elszállt. Így etette a kicsinyeit. Mindig más fióka kapta a bogarat.

Mikor egyszer visszatért a fecskeanyó, ijedtében csaknem kiejtette csőréből az eledelt. Rémülten nézett le a földre és aztán vijjogva elrepült. Vajjon mi ijesztette meg?

A fészek alatt egy kis barna cica leselkedett. Sóvárogva nézett a fészek felé. Bizonyos, hogy madárpecsenyére fájt a foga. Hátha valamelyik vigyázatlan fióka kiesik a fészekből?

De az álnok cica nem sokáig leselkedhetett békében, mert egyszer csak jött a fecskeanyó másodmagával. Nyilván fecskeapóval.

Fecskeanyó hevesen magyarázott valamit az apónak, az pedig olykor felelt neki. Bizonyosan ezt:

— Madárka kellene neki? No, majd megtanítom keztyűbe dudálni! Gyerünk anyó!

Most az öreg fecskék villámgyorsan elrepültek a cica mellett és a szárnyukkal mindannyiszor jól képenlegyintették. A cica ilyenkor mindig nagyot ugrott és a fecskék után kapott, de csak a levegőt csipte meg.

Boszankodott a kis cica. Ej, hogy két kis gyámoltalan madár így csúffá teszi! De hasztalan boszankodott, egyre sűrűbben érte a szárnycsapás. Ő cicasága mérgesen ugrált bántalmazói felé, de bizony sohasem tudta megfogni őket. Végre megelégelte az ütleget s nyávogva elfutott.

Ezt gondolhatta magában:

— Egye meg a kutyus a madárpecsenyét, ha ilyen drága!

A fecskék pedig diadalmasan szálltak a fészekre. Kis fecske, nagy fecske, mind ujjongott és dicsérte az Urat, hogy megszabadította a rettenetes ellenségtől — a barna kis cicától.

Hogy szeretik egymást ezek a kis madarak! Még az életüket is kockáztatják fiókáikért. Mert a kis cica bizony erősebb a fecskénél.

Milyen szép a szeretet!

Estéli harangszó.

Megcsendül a messze elhallatszó,
Hivogató estéli harangszó.
Álom borul a virág szemére,
Dalos madár siet a fészkére.

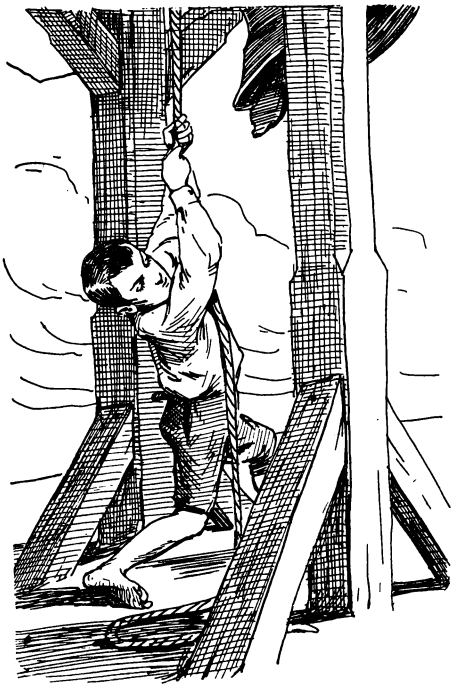

Itt is, ott is kigyul egy-egy csillag,
Szántóvető hazafelé ballag.
Juhászbojtár teregeti nyáját,
Meg-megfujja síró furulyáját.

Elcsendesül lassan a sík róna,
Imádkozik a kunyhók lakója.
Minden alszik: egy levél sincs ébren,
Csak az Isten virraszt fönn az égben.

Az árvácskáról.

Betévedett egyszer a pintyőkemadár a tündérek virágos kertjébe. A virágok tündére épen a kertben volt és sok, sok kis kosárba rakosgatta a virágmagvakat.

A kis pintyőke azt gondolta, hogy az a sok magocska mind megenni való. Gyorsan belekapott hát az egyik kis kosárba és teleszedte a csőrét.

A virágok tündére meglátta és rákiáltott:

— Hess, kis madár!

Megijedt a kis pintyőke nagyon és visszahullatta a magot. De egy szem a nyelve alatt maradt.

— Ezt az egyet mégis megkóstolom, gondolta magában és repült, repült a tündérek kertjéből.

Amint egy puszta mező fölött szállt, meglátta a héját. Jaj! egy nagyot sikoltott és kiejtette a szájából azt az egy magocs-

kát is. Bizony nem ért rá megkeresni, mert közelgett a héja és csak épen annyi ideje volt, hogy egy bokor alá bújhatott a héja elől.

A virágmagocska pedig ott maradt a földön, ahová lehullott. Jött a szél és betakarta porral, földdel; jött az eső és meglocsolta jó meleg vízzel. Jó melege lett a földben. Kicsirázott és aztán kikelt, s lett belőle egy pici kis bokor.

Aztán nőtt, nőtt és ki is virágzott. Szép bársonyos-szirmú, sárga-közepű, lila virágai lettek. Ott szomorkodott egymagában a puszta mezőn.

Egyszer arra járt egy kertész. Meglátta a ritkaszép virágot és azt gondolta magában:

— Ejnye, te kis virág, de árva vagy itt ezen a puszta mezőn. Jer, szegény árvácska, a testvéreid közé.

Azzal kiásta az árva virágbokrot és elvitte a virágos kertbe. Ott jó puha földbe elültette. Virágzott is a kis bokor szépen. A kertész nagyon megszerette. Megszedte a magját és sokat ültetett belőle. Nem volt már egyedül, árván a kis virág, de a neve azért árvácska maradt mindig. Ma is úgy hívja mindenki.

Árpád, Anti.

Kecskerágó, sárgarépa —
Ennek a fele sem tréfa!
Árpád s Anti összebujnak,
— Csitt te, csitt te, hallga!
Meglapulnak, súgnak-búgnak,
Édesanyjuk hallja?

No most segíts vén szakállam,
Hogy én tüstént kitaláljam, —
Nagy fekete kalamáris,
Súgd meg, hogy mi készül?
Fakatona, generális,
Beszéld el könyv nélkül!

Hogy mi készül, jó barátom,
Hát én mindjárt kitalálom,
Piffeg-püffög, fütyörésző
Vasút készül már ma,
S azon megyünk, ha nem késő,
Holnap Kolozsvárra.

Azon viszünk — — hajtsad, vágjad!
Vásárfiát nagymamának,
Tiz pár csókot egy huzomba —
— Hanem most már ácsi!
Ha meghallja, még elmondja
Nagybajuszú bácsi!

A tyúk és a kakas.

A tyúk és a kakas házi madár. Testük tollal van fedve. Részeik: a fej, nyak, törzs, szárnyak és a lábak. Magvakat és férgeket esznek. A tyúk tojásokat tojik. Ezekből kelnek ki a kis csibék. A kis pipék pelyhesek. Járni, futkosni tudnak. Mert kikelésük után nemsokára elhagyják a fészket, azért fészekhagyók. A tyúkot húsáért és tojásáért tartjuk.

Pista úrfi és a kakas úr.

— Á, kakas úr, jó napot! Mért kiáltott oly nagyot? Mért jár olyan gangosan? Mért ül olyan magasan? Még azt hiszi valaki, hogy kend itten valami!

— A bíz' úgy van, kis legény! Hatalmas úr vagyok én... Napkelet és napnyugat hallja és érti hangomat... S abból lesz csak csúf dolog, ha nem kukorikolok!

— Hajnal akkor nem hasad, a nap szekere elakad. A nap, a fényt lövelő, csak szavamra jön elő! A bizony!... lásd, kis legény, hatalmas úr vagyok én.

— Aztán, nézz csak szerteszét; nem kell ehhez sok beszéd... Ime: itt az udvaron van egy egész táborom. Itt a magam szemetén egy kis király vagyok én. De hát mért is hordanám, szép tarajos koronám?

— Kakas úr! Te kérkedel... Szavadat én nem hiszem el. Nézd, kezemben van a bot, jöszte, kezdjünk attakot!

Pista úrfi nekivág, lett is aztán rút világ!... Kukurikú!... kotkodács!... nem kalács... a kalapács!... Tyúk anyó most hirtelen Pista fején fönn terem. S attól, amit ott kapott, elfeledte, hol a bot.

Ahogy birta az ina, úgy futott a dalia. S beérvén a szobába mondogatta magába': — Nem hiába tarajas, bizony nagy úr a kakas!

Didergő madárkák.

Fázik az ökörszem,
Fázik a cinege,
Majd megveszi őket
Az Isten hidege.
Aranyszivű Böske
Nagyon megsajnálja,
Hogy a havas ágon
Dideregni látja.

«Ládd-e, édesapa,
Hogy remegnek, fáznak!
Csinálj egy búvócskát
Szegény madárkáknak!
Én meg majd etetem,
Gondjukat viselem...
Meglásd, apa, hogy még
Dalolnak is velem!»

A ló.

A ló négylábú, nagy háziállat. Szine különböző. Teste karcsú. Fejét büszkén tartja. Nyakán sörény van. Farkát hosszú szőr borítja. Mindegyik lába egy patában végződik. Azért egypatásnak mondjuk. Szénát, zabot eszik. Hangja: nyerítés. Csikóját emlőjéből szoptatja, azért emlős állat. Teherhúzásra és lovaglásra használják. A ló tanulékony és hű. Némely ló ijedős, félénk, rúg és harap.

Jancsika és a csacsika.

Legelész a csacsika, kerülgeti Jancsika. Azon jár most az esze a Jancsikának: hogyan ülhetne hátára a csacsikának?

«Hallod-e te, csacsika? Én vagyok a Jancsika! Végy föl engem a hátadra, csacsikám! Majd meglátod, jó abrakot hozok ám.»

«Nem bánom én, Jancsika! — így szólt

a csacsika — csakhogy aztán hozzám ne nyúlj! Meg ne bánts! Mert ledoblak s nagyon megszúr a bogáncs.»

Fönt ül már a Jancsika. «Gyi, te, gyi, te... csacsika! Vén szamár te!... nyargalj már egy kicsit...» Jancsi pajtás üti-veri a csacsit.

Nyargal már a csacsika; de repül is a Jancsika! Földre pottyan s összeszúrja a bogáncs...

«Úgy-e, mondtam, Jancsi pajtás, hogy ne bánts!»

A szamár.

A szamár háziállat. Kisebb a lónál. Szine szürke. Alakja zömök. A fején két nagy füle van. Farka bojtos. A szamár is egypatás és emlős. Mindazt megeszi amit a ló, de a szalmát, bogáncsot sem veti meg. Hangja ordítás. A kis szamarat csacsinak hívják. Kicsinyét szoptatja. A szamár gyengébb a lónál. Teherhordásra használjuk. Járása lassú de biztos. Csökönyös állat.

Levelet ír Lacika...

Levelet ír Lacika öreg nagyapónak... Tiszteltteti ezerszer is: jöjjön el már holnap!

Nézze meg az oldalán azt a nagy rézkardot! Mert bizony a fából való nem sokáig tartott.

Nézze meg a csákót is: milyen a forgója! Még a király huszárja is álmodott már róla! Hátha még a sarkantyús csizmáját is látja: összeüti a bokáját nagyapó is rája. Hegyen-völgyön nem repül a szél se gyorsabban, mint mikor ő riadóra a lovára pattan.

Készen is már a levél, szépen be is zárja... de mikor a címet írja: malacot ejt rája. Bömböl bezzeg a Laci: — hát mi is lesz már most! Hogy olvassák el a póstán a malacos várost?

— Ugyan ne bőgj, Lacikám! — vigasztalja az anyja. — Hova vigyék: ez a malac majd elvisítgatja.

Kiolvasó vers.

Egyszer egy erdőbe'
Szarkák veszekedtek;
Szarka papné meghallotta,
Szúnyog lábát kirántotta,
Bagolyt küldte doktorért;
Míg a bagoly ballagott,
Meghalt a szegény szúnyog.
Tí, tó,
Nagy kancsó,
Leesett a toronyból,
Igy mult ki a világból.

Az okos anya.

Egyszer volt egy szegény cigányasszony. Télen elment a városba seprűt árulni. Volt két kis gyermeke, nem hagyhatta a sárputriban, tehát magával vitte.

Eladta seprűjét és ment hazafelé. Hát a hólepte mezőn egy nagy farkas iramodik neki.

Mondta az asszony a gyermekeknek: «Most már kiáltsatok, ahogy csak birtok: farkashúst! farkashúst! És a gyermekek torkuk szakadtából kiáltották: «Farkashúst! farkashúst!»

Meghallotta a farkas, megállott és kérdezte az asszonyt: «Mit kiáltanak a purdék?» Felelte a cigányasszony: «Farkashúst, mert a farkas húsát nagyon szeretik. Látod, milyen erősen kell őket tartanom, ha eleresztem, rögtön széttépnek téged!» A gyermekek ezalatt folyton kiabálták: «Farkashúst, farkashúst!»

Megijedt erre a farkas és elszaladt. Találkozott egy fáradt rókával. A róka megszólította: «Hová sietsz, farkas koma?» A farkas megállott és elbeszélte a róka komának azt, ami vele történt.

A róka kinevette a farkast s így szólt: «Mégis csak ostoba golyhó vagy te, farkas koma, hogy kis gyermekek is megszalajtanak téged! Én fáradt vagyok s nem térhetek vissza veled. De, tudod mit? Ezzel a kötéllel köss engem a hátadra, hogy le ne bukjam s aztán fuss vissza, ahogy csak tudsz. Majd utolérjük az asszonyt a két purdéval, aztán ketten szépen fölfaljuk».

Hátára kötötte tehát a farkas a rókát és az asszony után szaladt. Amint az asszony meglátta őket, oda kiáltott: Mégis csak lusta fickó vagy te, róka! Három farkast igértél nekem s most csak egyet

hozol! Mit egyenek az én éhes rajkóim ezen az egy silány farkason?»

Meghallja ezt a farkas, hátat fordít és rohan lélekszakadva. A róka lecsúszik a far-

kas hátáról, nem birja hamar föloldani a kötelet és szétzúzódik a köveken.

A farkas pedig fut, fut vaktában, belebukik egy mély gödörbe és kitöri a nyakát.

A jótevők.

Puha meleg tolla
Van a kis madárnak,
De nincsen ruhája
Sokszor az árvának.

Ráfúj a hideg szél,
Didereg szegényke,
Merre, hová nézzen?...
Föltekint az égre.

A jóságos Isten
Sorsát meg is látja,
Jótevő lelkeket
Küld le a világra.

Áldást szór a kezük,
Szeretetet lelkük,
Egy darab mennyország
Itt a földön tettük.

A tehén.

A tehén is háziállat. Nem oly szép mint a ló. Szine különböző. Fején van a két szarva. Felső metszőfogai hiányzanak. Törzse vastag. A törzs alatt van a tölgye, vagyis emlője. Hosszú farka bojtos. Négy lába végén a körmök kétfelé vannak hasítva. A hasított körmöket csülöknek nevezzük. A tehén kétcsülkü állat. Megeszi a füvet, szénát, lóherét, kórót, szalmát, répát. A már egyszer nagyjából megrágott és lenyelt eledelt ***visszakéri*** *szájába, hogy azt újra — de most már jól — megrágja. Ezért kérődző állat. Kicsinyét borjúnak hívják. Borját szoptatja, azért emlős állat.*

A tehén tőgyéből fejik a tejet. A tejföl a tejből van. A tejből csinálják a túrót, tejfölből a vajat. A tehénnek és borjúnak húsa igen jó eledel. Bőrükből cipőt, csizmát készítenek. Szarvából pedig fésűt. A tehén igen hasznos állat.

Az egyszeri János.

Találkozott egyszer Bolond Istók az egyszeri Jánossal.

János soványocska lovait hajtotta a vásárra.

— Ej, koma — szólt Istók — hova viszi kend ezt a két gebét? Ki veszi meg a sovány bőrét? A' mondó vagyok, nem kap érte egy fabatkát se!

— Hát mit tegyek velük, mikor nem esznek?

— Hja, megvan ám annak is a maga módja! Most jöttem Kukutyinból, ott úgy kihizlalják az ilyen gebét, rá sem ismerne kend a jószágára. De nem is kapnak máshol olyan zabot, mint ott, de nem ám!

— Hát miféle zab az, koma? — kíváncsiaskodott János.

— Hallott kend már valamit a kukutyini grófról? Nem látta a lovait? Nem? Akkor nem tudja koma, mi az a szép ló! De nem is tesznek ám a béresek ott mást egész nap, csak hegyezik a zabot nekik!

— A zabot hegyezik? Soh' se hallottam még ilyent!

— No, csak menjen el egyszer Kukutyinba és tartsa avval a zabbal három nap a lovát, meg se ismeri!

Vakarta a fejét János. Gondolkodott egyet, azután sarkon fordult és ment, ment egyenesen Kukutyinba zabot hegyezni.

Talán még mai napig is hegyezi, ha meg nem halt azóta.

Két veréb.

Kastély tornyán a magasban két veréb ül elhagyottan. Napok óta ül már ottan. Pedig öreg mind a kettő. Megárt nekik a zord felhő, hideg szárnyú téli szellő. De kit várnak, kiért áznak? Fedél alá mért nem szállnak? Szabad az út a madárnak!

Szól az egyik, könnye pereg: «Hallod, apjuk, hogy kesereg, gyenge szivem majd megreped!»

«Hallom, anyjuk! Szegény árva! Kalitkába van bezárva, tán el is van metszve szárnya!»

Napok óta ez az ének, egymás között így beszélnek rab fiokról a szegények. Várnak, várnak, jó az Isten, az ég kapuja zárva nincsen. Él a remény szíveikben.

Az ég kapuja nincsen zárva. Az imádságnak gyors a szárnya. A kastélyablak ime ki van tárva! S egy kis veréb szárnya lebben, útra kerekedik sebten, s szülei mellé száll hangos csipp-csippel.

Az ablakból egy szőke lányka néz a boldog öreg párra...

A jó Isten majd megáldja!

Nagyapónak.

Valahányat ugrik
Mókus az erdőben,
Valahányat dalol
Madár a mezőben,
Valahányat csörren
Csörgő patak habja,
Annyi áldás érje!
Tartsa Isten, tartsa!

Dínom-dánom.

Lenyugodott már a nap... A sürü sötét éjjel takaróját bontogatja, teregeti széjjel. Alusznak a gyerekek, szunnyadoznak mélyen. Csöndes a ház, nem hallatszik semmi nesz az éjben. A csillagos ég a földre szelid fényét szórja. Most üti a tizenkettőt a vén toronyóra. Az utolsó ütés is elhangzik az éjben, mire megkezdődik a mulatság a játékszekrényben.

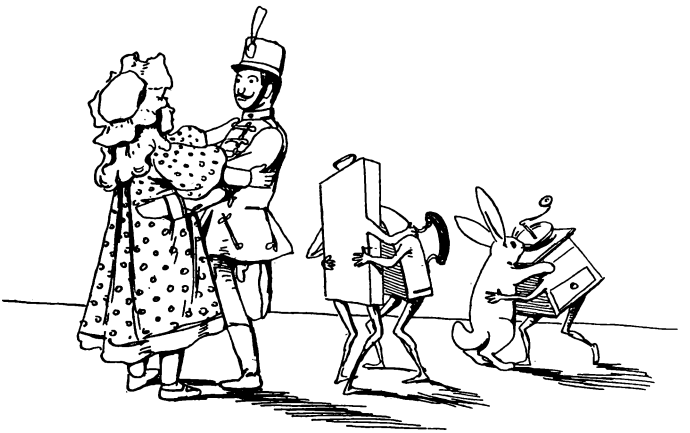

A szekrény egy zugában valahol ott hátul, egy ütött-kopott kis zongora megszólal magától. Nyújtózkodnak, fölkelnek a Böske babái. Készülődnek, mozgolódnak Bandi katonái. Akad köztük sánta is. Van közöttük béna. Ki a fejét elvesztette, ki meg süketnéma. Kinek orra hiányzik, kinek keze, lába maradozott valahol el valami csatába...

A féllábú vén huszár egy jóizüt rikkant. A megmaradt féllábával egy nagyot koppant. Elkapja a derekát az egyik babának. A többi is mind párt keres magának.

Táncra perdül azután valamennyi játék. Húzd rá, cigány: vén zongora! No most egy nótát még! Egy kis öreg vasaló a tepsivel járja. A kis kávédarálónak a nyuszi a párja.

Húzd rá, cigány, a legszebbet, azt a ropogósat! Kivilágos kivirradtig csak a kopogósat!

Húzd rá, cigány, még egyszer! Nem te vallod kárát: ezer kartács, ezer bomba! Megadom az árát!

Három a tánc virradtig! Azután is járom... Járom ezer esztendeig! Csuhaj, dínom-dánom!

A Pifi meg a Pufi.

— Hau-vau! de derék legény az a Sándorka!

— Hau-vau! csak nincsen párja a Margitkának!

— Én ma csirkecsontocskát kaptam vacsorára.

— Én meg jó ropogós cukrocskát uzsonnára.

— Hej csak pompás dolgunk van nekünk!

— Bizony van, bizony van!

— Hau-vau, jó éjszakát, Pufi!

— Hau-vau, szép álmokat, Pifi!

S bizonyosan álmodtak is mindenféle szépet, még tán frissensült kolbászt is.

Nem is zavarta az ő boldogságukat semmi a világon. Egy este azonban furcsa vendég érkezett a házhoz. Fehérszőrű, zöldszemű, kényes lépésű, hegyesfülű. Margitka be is mutatta Pifi meg Pufi uraknak.

— Egérlesi Nyifnyaf kisasszony!

Pifi úr meg Pufi úr, mint jól nevelt kutyagavallérokhoz illik, köszöntéskép vakkantottak egyet-egyet. De azon az éjszakán nem álmodtak bizony se csirkecsontokról, se sült kolbászról. Még csak a szemüket se hunyták le.

— Alszol, Pifi?

— Nem tudok aludni, Pufi.

— Micsoda szerzet az a kényeskedő Nyifnyaf kisasszony?

— Tudja az egér. Annyi bizonyos, hogy semmi jót se nézek ki belőle.

— Hallod-e, én se!

— Még a hangja is kellemetlen.

— Bizony nem is tud olyan szép, csengő hangon vakkantani, mint mi ketten...

Így beszélgettek egész éjjel. Reggel körül-

szaladgálták a házat jobbról is, balról is: hátha találkoznak azzal a Nyifnyaf kisasszonnyal? De ő Nyifnyafsága sehol se volt látható.

— Te Pifi, hátha már el is utazott az a csúfondáros Nyifnyaf kisasszony!

— Biz az lehet — szólt Pufi s örömükben kergetőzve szaladgálták be az udvart és a kertet.

De hát korán örültek! Mikor a reggeli ideje elérkezett, kijött Sándorka és Margitka, de Margit ölében ott dorombolt a leszólt Nyifnyaf kisasszony. Hej de szomorú lett a világ egyszerre Pifinek is, meg Pufinak is! Még a reggeliükhöz sem nyúltak.

— Hau-vau! Hát még se ment el!

— No Pifi! No Pufi! mit búsultok? Tán eleredt az orrotok vére?

Ebben a pillanatban vidám miákolással ugrott le a kis cica s egyszerre bekapta a Pifinek meg a Pufinak szánt falatokat. Haragos ugatással ugrottak neki mindketten. De az se volt rest. Karmos markával megpofozta az egyiket, a másikat is, azután behúzott nyakkal, villogó szemmel: farkasszemet nézett egy darabig Pifivel meg Pufival. S mikor ezek újra nekirontottak, átugrotta mind a kettőt s illa berek! csak

úgy röpült be a konyhába. A Pifi meg a Pufi azon mód a nyomában...

Jaj neked most, Nyifnyaf kisasszony! A Nyifnyaf kisasszony se nézte nagyon, merre ugorjék, az a fő, hogy mentül magasabb helyen legyen! Fölugrott hát az edényes polc tetejére, de le is vert két bögrét meg egy tálat. Ezer darabra törött mind a három. Más se kellett!

Julis szakácsné fölkapott egy nagy sajtár hideg vizet s haragjában úgy nyakon öntötte a hadakozó Nyifnyaf kisasszonyt meg a Pufi és Pifi urakat, hogy csak úgy csorgott róluk a víz. Ki nyávogva, ki vonítva szaladt ki a konyhából. De úgy ám, mintha puskából lőtték volna ki...

Sándorka meg Margitka nem győzték kacagni a csurom víz ellenségeket, amint az udvar három különböző sarkában ültek s szárítgatták vizes bundájukat. Bizonyosan még most is szárítgatják...

Aki nem hiszi, nézze meg!

Juhocska, Juliska.

Honnan, honnan, juhocskám?
— A pusztáról, Juliskám.
Mit láttál ott juhocskám?
— Fürge mókust, Juliskám.
Jaj, hová lett, juhocskám?
— Itt van, te vagy, Juliskám.
Mit láttál még, juhocskám?
— Száraz füvet, Juliskám.
Jóllaktál-e, juhocskám?
— Dehogy laktam, Juliskám.

Mit szeretnél, juhocskám?
— Sós kenyeret, Juliskám.
Mit adsz érte, juhocskám?
— Gyapjat, gyapjat, Juliskám.
Gyapjú minek, juhocskám?
— Rokolyának, Juliskám.
Hát még mit adsz juhocskám?
— Sajtot, túrót, Juliskám.
Nesze, nesze, juhocskám!
— Me-e, be-e, Juliskám!

Bandi levele.

Megérkezett a pósta egy kicsi levéllel. Bandi gyerek firkálta a maga kezével. Nézzük meg hát szaporán, mi van a levélben? Föl is bontja apuka azon melegében.

Van biz abba' sok betü nagyobb is, kisebb is. Gyönyörű az írás, mint a macskakaparás, vagy talán még szebb is!

Elül megyen a nagy *K*, de nem is hiába. Az közöttük a vezér. Van neki két lába. Fut utána a többi, verejtéket hullat. A nagyhasú *d* betü, majdhogy meg nem fullad. Kapaszkodik a kis *e*, mert nem tud magától. A *v* betü nyomába; a görbe *s* utána tolakodik hátul.

Következik azután betük sokadalma. A gömbölyű *o* betü gurul, mint az alma. Fellökte az *a* betüt, minek áll az útba. *G* betü és ipszilon leesett a kútba. Megijedt a hosszú *l*, hanyatt esett mindjárt. A *t* betü mellette addig-addig nevette, míg maga is így járt.

Szomorkodik a kis *i*, igen nagy a gondja: a nagy útban valahol elmaradt a pontja. Annál vígabb a nagy *T*. Mit gondol ma-

gába, megbillenti a kalapját, táncra áll a lába.

Megharagszik a nagy *B*, amikor ezt látja. Rakja kezét csipőre: «Takarodtok előre?»

— Futnak is mind — hátra.

Sic, cica!

— Sic, cica, ne szaglászd a Sárika tejét! Eredj innen, mert az orrodra koppintok a kanalammal. Pusztulj innen, cica-mica az egérországba. Csöngess be az egérpalotába. Mondjad: Nyau, nyau, kérek uzsonnára egy kis egeret. Egér-kapus kinyitja a kaput. Egér-inas megteríti az asztalt. Egér-szakács behozza a pecsenyét... Cini-cini, jó dolgod lesz, cica, az egérpalotában. Egy, kettő, mars az egérországba!

— Sic, cica, ne nyujtogasd a nyelvedet a tejecském felé. Hordd el magad, mert megfogom a füledet. Eredj, cica-mica, a verébországba. Kopogj be a verébpalotába. Mondjad: nyau, nyau, de jó volna egy kis veréb uzsonnára... Veréb-portás mindjárt kaput nyit. Veréb-szobalány mindjárt asztalt terít. Veréb-kukta megsüti a pecsenyét... Csirip, csirip, fölséges dolgod lesz,

cicus, a verébpalotában. Ripsz, rapsz, mars a verébországba!

— Sic, cica, ne dorombolj a tejecském körül. Tágulj innen, mert megcibálom a bajuszodat. Lódulj innen, mert rád uszítom a Bodrit. Kullogj el a kolbász-országba. Kopogj be a kolbász-palotába. Mondjad: nyau, nyau, egy kis hurka, kolbász jó volna ám uzsonnára... Kolbász-kapus lóhalálában kinyitja előtted a kaput. Kolbász-inas földig meghajol előtted. Kolbász-szakácsné sebbellobbal hozza neked a párolgó hurkát, kolbászt... Hej, huj, arany dolgod lesz a kolbász-palotában. Sipirc, mars a kolbász-országba!

— Sic, cica... vagy, megállj! Van nekem egy rossz fogam. Az megszökött hazulról. Elment Bergengóciába. Eredj el, cica, az egérkirályhoz. Hajtsd meg szépen előtte magadat és mondjad: «Fölséges egérkirály! Sárikának elveszett egy csontfoga. Küldjél helyette neki vasfogat!» Megteszed? Igen! Nesze, cica, egy kanál tejecske, nesze még eggyel, no még harmadikkal... De most, alás' szolgája, barátom. Tiszteltetem az egérkirály fölséges személyét! Várom a póstán a vasfogat!

Mit beszél a cinege?

Cinege madár, hol voltál?
Lencsét, borsót kapálni.
Hátha tél lesz, hová lész?
Van lyukom, belé búvom.
Hátha lyukad betömődik?
Van kapám, kikapálom.
Hátha kapád eltörik?
Van cigányom, megcsinálja.
Hátha meghal a cigányod?
Van szám, siratom.
Hátha a szád elhasad?
Van tűm, megvarrom.
Hátha a tűd eltörik?
— Ejnye, ejnye, ne búsíts!

Tulipántos láda.

Volt egyszer egy ember, valamikor régen, kaszálgatott vígan a virágos réten. Egyszer amint kaszál, fölkiált a fia:

— Nini, édesapám!

— Mi a', Jankó, mi a'?

— No még ilyen szépet álmomba' sem láttam! Milyen tulipántos ládikát találtam!

— Találj akkor hozzá egy kulcsot is,

Jankó! Hátha lesz majd benne egy pár ezres bankó!

S kaszálgatott tovább, a virágos réten:

— Keresd, fiam, keresd! Lakzi lesz a héten!

Egyszer nemsokára megint kiált Jankó:

— Megvan már a kulcs is! Hol az ezres bankó?

Kinyitják a ládát. Ugyan mi van benne? Találd ki no, Jutka! Törd a fejed, Bence!

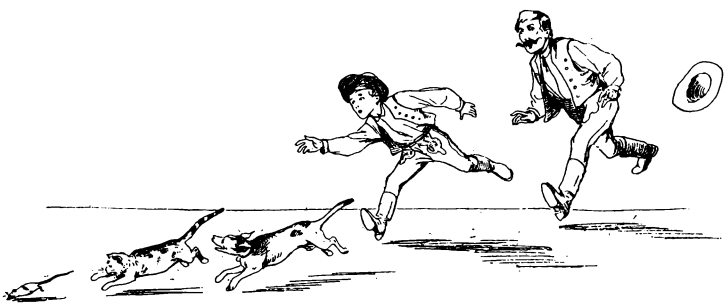

Ahol ni! Ott szalad! Kiugrott egy egér, tulipiros szemű, hosszú farkú, fehér. Utána egy mérges nagybajuszú macska. Macska után pedig kutya, kutya, tarka. Kergetik is egymást árkon-bokron, dombon ... Ide figyelj, Gyurka, mert tovább nem mondom!

Egér farkincáját elkapja a macska. A macska farkát meg a kutya, kutya, tarka.

Igy futnak, szaladnak — utánuk a Jankó:

— Megálljatok, hé-hé! Hol az ezres bankó?

A kis Jankó után fut az édesapja. Édesapja után repül a kalapja. Tán még most is futnak, hogyha meg nem álltak. Egymásra talán még most is kiabálnak.

Majd ha erre jönnek, szóljon aki látja, Isten veled tuli, tulipántos láda!

A fecske.

A fecske akkora, mint egy veréb. Szine fölül kékes-fekete. Torka rozsdavörös. Hasa fehér. Csőre egyenes. Hangja csicsergés. Törzse vékony és könnyü. Szárnyai nagyok és erősek. Repülése gyors. Farka villás. Lábai gyöngék. Fészkét sárból készíti. Rovarokkal táplálkozik. Ezeket röptében fogja el. Tojásokkal szaporodik. Kicsinyei fészeklakók. Sok ezer rovart elpusztít, azért nagyon hasznos. Őszkor elköltözik tőlünk. A fecske vándormadár.

A Jézuska fája.

Még akkor a kerti fák is kint laktak az erdőben.

Karácsony estéje volt. Sűrűn hullott a hó. A nagy erdőben csak egy szegény kicsi

gyermek bolyongott. Mezitláb volt szegényke. Csak egy szál ing volt rajta. Kicsi lába bokáig süppedt a hóba. Didergett. Fát szedegetett volna. De nem lelt. A száraz gallyakat belepte a hó.

Megállt a gyermek az almafa alatt:

— Édes fácskám, adj nekem egy kis száraz gallyat; hadd vigyem haza édesanyámnak, tüzelőnek.

Az almafa megrázta magát:

— Az én fám nem tűzre való. Tavaszkor szép virág lepi. Nyáron piros alma terem rajta.

Nem adott.

Tovább ment a gyermek. Szeme könnybe lábbadt. Megállt a diófa alatt:

— Édes fácskám, adj nekem egy kis száraz gallyat; hadd vigyem haza édesanyámnak, tüzelőnek.

A diófa megrázta magát:

— Az én fám nem tűzre való. Tavaszkor szép zöld lomb belepi. Őszre édes dió terem rajta.

Nem adott.

Tovább ment a gyermek. Szeméből kicsordult a könny. Sorra járta mind a fákat. Nem adott gallyat egyik sem. Sírva indult hazafelé.

Amint az erdőszélhez ért, meglátott egy kis fenyőfát. Az ott húzta meg magát, hogy a többi gyümölcstermő, széplombú fa ne csúfolja. Attól nem mert gallyat kérni. De a kis fa, hogy meglátta, meg is szánta a kis síró gyermeket és megszólalt:

— Nézd, én rajtam nincs száraz ág; de adok az elevenből. Gyere, szedj magadnak rólam. Rakjon tüzet édesanyád. Melegedjetek!

A többi fa kicsúfolta:

— Nem kár érte, nem kár érte!

De alig, hogy a kis fenyőfa elhallgatott, nagy világosság lett. A gyermek arca tündöklött, mint a nap. Ingecskéje fénylett, mint az ezüst. Göndör haja ragyogott, mint az arany. Szeme kék volt, mint a tavaszi ég. Apró lába nyomán rózsa nyilott a friss havon.

És egyszerre fény áradt szét a kis fenyőfán. Csodálatos melegséget érzett ágain. Gallyai közt ezernyi apró láng gyúlt ki. Ágai tele lettek gyönyörű arany almával, aranyos dióval és mindenféle drága csecsebecsével. A kis fenyőfa azt hitte, álmodik.

A gyermek mosolygott. S im, megnyilt az ég. S a megnyílt égben ott ült aranyos trónusán az ő édesanyja, Mária. Bűbájos

ének hallatszott. Fényes szárnyú angyalok szálltak alá. Fölfogták a kis fenyőfát s fölrepültek vele az égbe. Ott elültették az égi mezőn.

Az erdőben egyszerre sötét lett. A gyermek eltünt. Szél süvöltött a fák közt. A fergeteg vadul tépte a gallyakat.

***

A kis fenyőfa azóta ott van az égi mezőn. De karácsony estéjén a kis Jézus minden jó gyermeknek küld egyet-egyet az angyalkákkal.

Küldött-e nektek, kedves gyermekeim, most karácsony estéjén?

Reggeli ima.

Szent nevedet, Atyám,
Hálás szivvel áldom!
Nem hagytál el, míg ringatott
A jótevő álom.

Nappal is vigyázz reám,
Istenem, az égben!
Terjeszd ki rám két kezedet,
Hogy baj soh'se érjen.

Sánta szarka, Vak varjúcska.

Sánta szarka meg Vak varjúcska találkoztak egy bükkfánál. A Vak varjúcska az ágon ült. A Sánta szarka a fa tövében ugrált.

— Jó napot, Vak varjúcska! — köszöntötte a szarka ismerősét.

— Te vagy az, Sánta szarka? — kérdezte Vak varjúcska. — Jó napot! Hová igyekszel?

— A kerek erdőbe.

— Hiszen én is oda megyek! — kiáltotta Vak varjúcska. — Gyerünk együtt! Én majd átviszlek a patakon.

— Helyes! — felelt Sánta szarka. — Majd én mutatom az utat. Úgyis sok beszélni valóm van. Mire a galagonyásba érünk, befejezem.

Vak varjúcska csudálkozva kérdezte:

— Galagonyásba? Miért megyünk arra?

— Mert arra rövidebb az út — felelt Sánta szarka.

— Dehogy rövidebb! A nyires felé rövidebb!

— Tévedsz, Vak varjúcska.

— Te tévedsz, Sánta szarka.

— Már pedig én nem megyek a nyires felé.

— Én se a galagonyás felé!

A Sánta szarka mérgesen csörgött.

— Te vaksi! — kiáltotta. — Honnan tudod, merre rövidebb az út? Hiszen nem látsz!

— Te sánta! — felelt a varjú. — Honnan tudod, merre rövidébb a madár útja, mikor le van nyírva a szárnyad? Hiszen nem tudsz repülni!

— Ha tudnék, most fölrepülnék hozzád és megtépáználak!

— Én is megkoppintanám a fejedet, ha látnálak!

A két madár ezzel haragosan elvált. Vak varjúcska ment a nyires felé. A szél irányában ment, mert tudta, hogy arra kell haladnia. A szél azonban egyet fordult és Vak varjúcska eltévesztette az utat. Nem is jutott el a kerek erdőbe. Ehelyett nekiröpült egy csipkebokornak, amely ugyancsak megvérezte.

— Talán mégis jobb lett volna a galagonyás felé menni! — gondolta Vak varjúcska.

Sánta szarka vigan volt addig, amíg egy patakhoz nem ért. Itt meghökkent.

— Ej — gondolta — átugrom a patakot féllábbal is!

De bizony nem tudta átugrani, belepottyant, csaknem belefulladt. Szerencsére ki tudott kapaszkodni az innenső oldalon. Sánta szarka dideregve rázta a vizes ruháját.

— Mégis rövidebb lett volna az út a nyires felé! — gondolta.

Hosszas bolyongás után megint a bükkfánál találkozott a két madár.

— Te vagy az, Vak varjúcska?

— Én vagyok, Sánta szarka!

— Tudod-e, Vak varjúcska, hogy neked volt igazad? A nyires felé rövidebb az út.

— Ej, dehogy! — felelt búsan Vak varjúcska. — Neked volt igazad, Sánta szarka. A galagonyás felé rövidebb.

— Egyet gondoltam, Vak varjúcska!

— Mit?

— Gyerünk együtt. Akkor lesz az út legrövidebb!

— Gyerünk!

Egymást segítve ment a két madár. Sánta szarka mutatta az utat. Vak varjúcska pedig átvitte társát a patakon. Igy aztán csakhamar szerencsésen eljutottak a kerek erdőbe.

A galamb.

A galamb középnagyságú madár. Szine sokféle. Teste karcsú. Szárnyai nagyok, azért röpülése gyors. Csőre egyenes. Hangja búgás. Lábai rövidek. Magvakkal táplálkozik. A tojásból kibúvó kicsinyek mezítelenek és fészeklakók. Anyjuk a begyében megpuhult magvakkal táplálja őket. Rokonai a vadgalamb és a gerlice. Húsa jóízű.

De sok is a szegény ember.

De sok is a szegény ember!
De sok is az éhező!
Pedig mennyi kalászt ringat
Nyár derekán a mező!
Hogyha egy-egy bekopogtat,
Sorsa hozzánk vezeti:
El ne ereszd, édesanyám,
Kenyerünkből szelj neki!

De sok is a szegény ember!
De sok, aki didereg!
Pedig mennyi fát növel föl
Erdő, liget és berek!
Hogyha egy-egy bekopogtat,
Sorsa hozzánk vezeti:
Tüzhelyünknél, édesanyám,
Egy kis helyet adj neki!

Minden napra egy tojás.

— Kotkodács! Komámasszony, van-e friss tojás?

Ezt a búbos kérdezte a tyúkólban. Tíz felől hangzott nagy kotyogással a felelet:

— Minden napra egy tojás.

Egy fehér tyúk kíváncsian leszólt a kakasülőről:

— Minek, nénémasszony, a friss tojás?

— Hát nem tudják kigyelmetek, mi lesz ma?

— Mi semmit sem tudunk. Hát lesz valami? Ugyan mi? Vajjon mi?

Ezt kérdezték össze-vissza a tyúkok, de még a csibék is és olyan nagy volt a zaj, hogy a kakas megállt sétájában és beszólt az ólba:

— Hát már megint miféle csatara ez?

Egyszerre felelt valamennyi tyúk:

— A búbos azt mondja, hogy lesz valami, de még nem tudjuk, hogy mi.

Ebből ugyan édes keveset tudott meg a kakas, tehát boszúsan tovább sétált. A szemétdombnál megállt, fölment a tetejébe és nagyot kukorékolt:

— Kukurikú! Sok kotyogásnak kevés az alja.

A tyúkok nem törődtek a kakas csúfolódásával. A fehér tyúk újra leszólt a kakasülőről:

— Hát mi lesz, nénémasszony?

— Csakugyan nem hallották?

— Egy kukkot se hallottunk.

— Tortát csinál ma Iluska.

Mindenki elcsudálkozott.

— Tortát? Mi az? Talán tormát? — Ezt kérdezték. A búbos a fejét rázta.

— Én nem tudom, mi legyen az, csak annyit tudok, hogy sok tojás kell hozzá.

— Hát kitől tudja kigyelmed, hogy tormát

vagy tortát csinál Iluska? — kérdezte egy sárga kotyogó.

A búbos azt felelte:

— Nekem a réce hápogta el, annak pedig a liba gágogta. A liba meg hallotta, mikor két kutya egymásnak ugatta. A kutyának a macska miákolta. A macska pedig kileste, mikor a kanári elénekelte.

A tyúkok bólogattak a fejükkel.

— No, már akkor csak igaz lehet, ha annyian hallották — mondogatták.

— Mást nem énekelt a kanári?

— De arról is csattogott, hogy a kis Klárika is segíteni fog Ilusnak. Mindjárt jönnek is a tojásért.

— Hozzánk?

— Hát persze. Hisz itt a pompás friss tojás. Kotkodács, minden napra egy tojás!

— Én ugyan nem adok! — kiáltotta a fehér tyúk. — Vegyen a boltban tojást Iluska a tortájához.

— Egy házért sem adok! — kiabálta a sárga tyúk. — Kérjen a szomszédban Klárika, ha kell neki.

Valamennyi tyúk azt kiáltotta, hogy ő nem ad tojást, ő ki akarja költeni a tojást. A kakas ismét az ajtóba állt és azt kérdezte:

— Talán a darázs csipte meg kigyelmeteket, hogy így megeredt a kotyogójuk?

Egyszerre kiabált minden tyúk:

— Nem adom a tojásomat! Én sem adom. Koty, koty, nem tortának való az én tojásom.

Inkább elbujdosom a harmadik határba, semhogy odaadjam.

Ettől a sok beszédtől se lett okosabb a kakas. Mérgesen odább állt és ezt kiáltotta:

— Kukurikú! A tyúkkotyogás üres szalma, nincsen abban egy szem búza.

A tyúkok most sem törődtek ökelme mérgével, hanem tovább vitatkoztak:

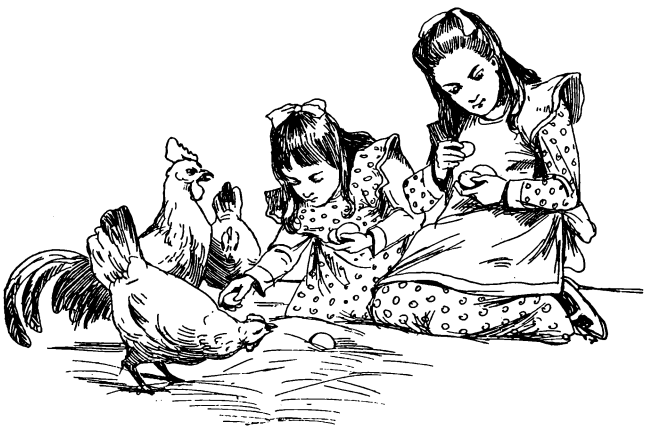

— Hát aztán mit énekelt még a kanári? — kérdezte a kíváncsi fehér tyúk.

— Azt énekelte — felelt a búbos — hogy Iluska és Klárika a tortát édesanyjuk születése napjára készítik, azzal akarják meglepni.

— Csakugyan azzal?

— Bizony azzal, mert annak nagyon fog örvendeni az édesanyjuk.

— Igazán fog örvendeni? — kérdezte a fehér. — No, akkor én odaadom a tojásomat.

— Én is, én is! — kiáltotta a sárga, a búbos és valamennyi tyúk.

Mikor Ilus és Klárika tojásért mentek s azt kérdezték: Tyúkom, búkom, van-e tojás? Mind azt felelte:

— Van, van! Kotkodács, minden napra egy tojás, de kiváltkép, mikor az Iluska és Klárika tortájához kell!

Hanem hát finom is, jóizű is, helyes formájú is lesz az a torta, mert ügyes kis szakácsné ám Ilus és Klárika is segíteni fog neki.

Meg hát pompás tojást adtak hozzá a tyúkok.

Mikor meghallotta az esetet a kakas, így kiáltott föl:

— Kukurikú! Ez egyszer a kotyogók is okosat gondoltak. Vak tyúk is talál szemet.

Anya nevenapjára.

Megkértem a fényes napot,
Hogy ragyogjon máma szebben:
Édesanya nevenapját
Hadd üljük meg kint a kertben.

Megkértem a rózsabokrot,
Hogy ma szebben mosolyogjon,
A dalos kis madarat is,
Hogy vigabban dalolgasson.

Megkértem a jó Istent is,
Hogy vigyázzon jó anyámra:
Hintsen áldást, ezer áldást,
Amerre jár, az útjára.

A színek.

A hó fehér. A korom fekete. A fű zöld. A vér veres. Az ég kék. A citrom sárga. A gesztenye barna. A hamu szürke. A szivárvány tarka. A szivárványnak hét szine van: vörös, narancssárga, sárga, zöld, világoskék, sötétkék és ibolyaszin.

Hangyák és verebek.

— Hiába, pajtás, nem jól van ez így, ahogy van! — panaszkodott egy hangya a másiknak a kertész öntözője körül. — Kicsik és gyöngék vagyunk; akármilyen erremenő eltaposhat. Aztán ki gondol mivelünk? Ki segít mirajtunk? Ihol ni, mióta kínlódom ezzel a morzsával és nem tudom arrébb vinni!

A másik hangya egy fűszál tövében pihent és nem felelt. De egy apró veréb úr, aki ép ott tipegett körülöttük, közbecsipogott szaporán:

— Úgy, úgy, hangya szomszéd. Csipcsup, bizony igaza van! Hát például, mit vétettünk mi, szegény verebek, hogy ilyen csúnya, szürke a tollunk s hogy ilyen szegények és kopottak vagyunk? A kanárit, a papagályt kalitkában tartják. Finom csemegével etetik. A fülemüle énekét elbűvölve hallgatják. Csak nekünk szólnak így: hess! A fecske fészkét még a pajkos gyerek se veri le. A gólyát is szivesen látják. Csak mivelünk nem törődik senki! Nem tudom, mióta keresek már egy kis pölyhöt a fészkemhez, ki törődik vele, hogy

találok-e, vagy se? És ki törődik vele, ha éhen veszek a fiókáimmal együtt!

— Hogy beszélhettek így, ti hálátlanok! — szólt közbe a hattyú, aki ép a tóparton ült. — Hát nem gondol-e mindnyájunkra az, aki teremtett bennünket?

— Hattyúné asszony könnyen beszél! Ugyan jó dolga van! Helyébe hozzák az élelmet, úgy ápolják, mintha mindig beteg volna. De ki törődik énvelem, hogy már nem tudom, mióta keresek magamnak egykét pölyhöt a fészkemhez? — szólt a veréb.

— És ki segít rajtam, hogy tovább cipelhessem ezt a morzsát? Megakadt egy fűszálban és most se ide, se oda! — szól a hangya.

— Én meg egész délelőtt hiába keresek morzsát! — panaszkodott a másik. — Még éhen veszek a télen!

— Csak ne zúgolódjatok, a jó Isten mindig közel van! — szólt a hattyú és fölkelt. Megrázta magát s hófehér tollából két-három pehely ép a panaszkodó veréb elé hullott. Az persze nem volt rest: rögtön a csőrébe kapta és vidám csiripeléssel tovaröpült vele.

Egy kis fiú futott ép akkor a tópartra.

Ahogy futott, félrehajlította a lábával a fűszálat, amely alatt a panaszkodó hangya morzsája feküdt. A hangya rögtön felkapta a morzsát és vigan mászott tovább a fűszálak között.

A kis fiú zsemlyét hozott a hattyuknak. Apró darabokra tördelte a zsemlye belét és beledobálta a vízbe. Ahogy ott állt a tóparton, egész csomó morzsa hullt a zsemlyedarabokból a földre, úgy hogy egy hét alatt sem tudták elhordani...

— Lám, lám — suttogták a fűszálak, amelyek mindent láttak és hallottak — hogy segít a jó Isten mindnyájan! Csak megszoknák már az emberek és állatok, hogy ne zúgolódjanak, ha abban a percben nem segít! Milyen furcsák és háládatlanok mindnyájan! Csak mi vagyunk jók és elégedettek és még sem ad az Úristen egy csepp esőt, pedig már majd elepedünk utána!

Igy beszéltek a fűszálak és nem vették észre, mily háládatlanok ők is, mert hisz távol a fák között már jött, úszott, lassan, mint egy kis fehér vitorlás csolnak, egy dagadó kis felhődarab, amely üdítő, friss, éltető esőt hozott az egész tópartnak.

Esti ima.

Mi Atyánk a mennyben,
Édes jó Istenünk!
A leszálló sötétségben
Ó légy mindig velünk!

Függeszd őrző szemed
Nyugtató párnánkra...
Téged áldva ébredezzünk
A harang szavára.

Mese a darázsról.

Hallottam én egy mesét kis gyermekkoromban... Gyere ide, Bözsike, el is mondom nyomban. Csak Böskének mondom el, senkinek se másnak. Hej, de furcsán megesett a szegény Darázsnak!

Kapta magát: fölrepült a torony tetejére. Még onnan is fölmászott a kereszt hegyére. Amint ottan nézdegél, megcsúszott a lába s azon nyomban leesett a torony aljába.

Megütötte a térdét, el is ment a kedve. Tudós Bagoly doktorhoz megy is nagy sietve. Nincsen otthon a Bagoly, csak a felesége. Jó lekváros gombócot főzött ép ebédre.

— Kedves Bagoly asszonyság, alázattal kérdem: itthon van-e Bagoly úr? nagyon fáj a térdem.

— Nincsen itthon az uram. Jöjjön el majd

máskor, holnapután kiskedden, krumplikapáláskor.

— Nem jöhetek akkor el, kedves Bagoly néne! Épen azon a napon mézet szedni kéne.

— Isten neki! nem bánom, hogyha meg is várja. Üljön hát a küszöbre: oda a faágra.

Tizenkettőt kukkantott a kakuk most épen, zöld leveles, sátoros erdő közepében. Jön is mindjárt Bagoly úr, akárki

meglássa. Hallatszik már messziről lomha suhogása. Látni is már, ahogy jön. Egyszer csak belibben:

— Adjon Isten jó napot! Hej, de jobb is itt benn!

Bagoly asszony is örül, hogy megjött a párja. Ujságolja nyomban is, hogy a Darázs várja.

— Hivd be hát csak szaporán, hadd lássam őkelmét.

— Tessék beljebb kerülni! Mutassa a nyelvét! Segítünk majd a baján, ha nem lehet mással: apró bibictojással, vagy ráolvasással.

— Mindjárt meg is gyógyítom, ha egy kicsit vár még. Csak még előbb fölteszem a nagy ókulárét.

Darázs lábát megkeni, jól megnyomogatja. Közbe bűvös-bájos mondását egyre mondogatja:

— Bújjon el a föld alá, fájdalom, búbánat. Darázs lába, hogyha fáj, nem fáj a kutyának. El se ragad, le se vet, ha nem ülsz a lóra. Ne másszál a toronyra, nem esel le róla. Igy ni, most már indulhat, ahogy birja a lába. Mehet kend a fatornyos, ékes falujába.

A Darázs se vette ám a dolgot tréfára. Nagyot ugrott, elszaladt, nem is nézett hátra.

Amíg szaladt, meg sem állt. Haza is ért végre.

Azóta se mászott a torony tetejére.

A moly és a hangya.

A hangya az ablak alatt ment el. Arra repült a moly.

— Mit keresel itt, te hangya? — kérdezte a moly.

— Szalmát — felelt a hangya.

— Minek az neked?

— Nekem megparancsolták, hogy szalmát hozzak, hát én keresem a szalmát.

— Ki parancsolta?

— Az építőmester úr.

— Építőmester? Ilyen is van nálatok?

— Hogyne. Még pedig nagytudományú hangya ez. Sokat tanult ökelme, amíg építőmester lett.

— Mit csinál az az építőmester?

— Házat épít.

— Minek az a ház?

— Hogy lakhassunk benne.

— Hm! hiszen van itt elég ház, szoba, abban is lakhattok.

— De az az emberek háza. Mi a magunk házában szeretünk lakni.

A szél egy kis szalmadarabot sodort az ablak alá. Amint a hangya észrevette, tüstént odarohant és nagy erőlködéssel kimozdította helyéből.

A moly elnézte a hangya dolgát.

— Mikor érsz haza a szalmával? — kérdezte.

— Talán holnap estére.

— Hiszen már esteledik. Hol hálsz az éjszaka?

— A szalmám mellett.

A moly nevetett.

— Nagy bolond vagy te, hangya — mondotta. — Mit erőlködöl, mit kínzod magadat azért a szalmáért?

— Mondtam már, hogy az építőmester úr parancsolta.

— No, én nem engedelmeskedném annak az építőmesternek.

A hangya bámult.

— Nem engedelmeskednél? — kérdezte. — Én úgy tanultam, hogy minden jóravaló hangyának engedelmeskednie kell.

— No, nekem nem parancsol senki.

— Hát hogyan éltek ti, ha nálatok nem parancsolnak és nem engedelmeskednek?

— Finoman élünk, pajtás! — dicsekedett a moly. — Bevesszük magunkat a legszebb ruhába és összerágjuk.

— Az emberek ruhájába?

— Persze, hogy azokéba.

— De hiszen az emberek a házukban szállást adnak nektek, hát nem illik megkárosítani őket!

— Illik, nem illik — mondta a moly — mi bizony megrágjuk a ruhájukat és a bútorok szövetét.

A hangya a fejét rázta:

— Köszönöm az ilyen hálát — mondotta.

— Mi, hangyák, másképen gondolkozunk a háláról.

Ezzel teljes erővel cipelte tovább a szalmát. Egy óra alatt vagy egy arasznyira vitte.

— Soh'sem érsz haza, te hangya — mondotta a moly.

— Isten segedelmével hazajutok a szalmámmal együtt.

— Elgázolnak, mielőtt hazaérsz!

— Vigyázok ám magamra.

— Beleesel a patakba.

— Kikerülöm a patakot.

— Megszakadsz a munkától.

— Ne félts engem, moly! Hozzászoktam én a kemény munkához.

Ebben a percben a ház tornácán meggyújtották a gyertyát.

— Látod azt a gyertyát? — kérdezte most a moly fölvidulva.

— Látom.

— Úgy-e milyen szép a fénye?

— Nagyon szép.

— Gyere, nézzük meg közelebbről!

— Én ugyan nem megyek — mondotta a hangya — mert a szalmámat itt nem hagyom. Meg aztán félek én a tüztől.

— Én ugyan nem félek! — dicsekedett megint a moly.

Erre a gyertya felé röpült és gyönyörködve keringett a láng körül. Egyszer nagyon közel ért hozzá, a szárnya megperzselődött és maga belehullott a tüzbe.

Tüstént szénné égett.

A hangya megsajnálta, ha kártékony, hálátlan

bogár volt is, de nem segíthetett rajta, hát csak tovább cipelte a szalmát.

— Igy jár az — gondolta magában — akinek senki sem parancsol és aki senkinek sem engedelmeskedik.

Hogy beszélnek az állatok?

A ló nyerít, nyihahászsz. A szamár ordít. A tehén bőg. A bárány béget. A disznó röfög. A kutya ugat. A macska nyávog, miákol, dorombol. A lúd gágog. A kácsa hápog. A kakas kukorikol. A gyalmi búg. A gerle turbékol. A tyúk kotkodácsol. A fecske

ficserékel. A veréb csiripel. A légy zümmög. A cserebogár zúg. A darázs dong. A gólya kelepel. A varjú károg. A szarka csörög. A fülemüle csattog. A tücsök cirpel. A bagoly huhog. A füzi pittypalatyol. A béka brekeg, kuruttyol. Az egér cincog. A kigyó szisszeg. A méhecske döngicsél.

Mese az öt ujjról.

Kuki, a mutatóujj; Kiki, a középujj; Miki, a gyűrüsujj és Pici, a kisujj egyszer elindultak világot látni. Hiába figyel-

meztette őket Kövérke, a hüvelykujj, hogy nála nélkül ne menjenek ki a házból, mert különben baj éri.

Amint a házból kiértek, azt mondja Kuki, a mutatóujj:

— Én leszek a vezető s mutatom az utat.

— Én vagyok a legnagyobb s én parancsolok — szólt Kiki, a középujj.

— Én utánatok megyek, mert rajtam kincs van — mondá Miki, a gyűrűsujj.

— Én hátul maradok — szólt Pici, a kisujj.

Ezzel elindultak az úton. Elől ment Kuki, utána Kiki, azután Miki a gyűrűvel s a menetet Pici zárta be.

Igy mentek, mendegéltek, amíg egy szép kertbe értek. A kert kellős közepén egy hordó állott telides-teli illatos, édes akácmézzel. Mikor a négy utas a hordóhoz érkezett: Kuki, az útmutató fölkúszott a hordó oldalán s megkóstolta a mézet. Az édesség nagyon izlett neki. Nem is akart tovább menni, hiába parancsolta Kiki, a legnagyobb. Hiába kérte Miki, aki attól félt, hogy rajtuk törnek s elveszik a gyűrűjét.

Nem is ok nélkül való volt a félelem,

mert egyszer csak, mintha a földből nőtt volna ki, előtoppant nagy morogva egy bozontos medve.

— Jó, hogy megcsiptelek végre, láncoslobogós pákoszai! — förmedt rájuk nagy mérgesen. — Adok én nektek mindjárt mézet, tudom Istenem! Imádkozzatok gyorsan, mert most vége az életeteknek: egytől-egyig fölfallak benneteket.

Hiába volt minden könyörgés, a medve nem engedett. Amikor már azt hitték mind a négyen, hogy csakugyan elvesztek, Picinek kétségbeesésében mentő gondolata támadt.

— Édes, jó medve bácsi! — szólt a mackóhoz — mi öten vagyunk testvérek. A legidősebb közülünk, Kövérke, odahaza maradt. Ha már meg kell halnunk, engedd meg, hogy haljunk meg mind az öten egyszerre. Eressz el hát engemet, hadd hívjam ide otthonmaradt testvérünket is.

A Pici kérése tetszett a lompos medvének. De hogy is ne tetszett volna, mikor négy falat helyett ötre számíthatott. Elküldte hát Picit, hogy hívja el Kövérkét is.

Pici nem mondatta magának kétszer, hogy elmehet, hanem usgyi, úgy elfutott, mint a sebes szélvész s hazáig meg sem állott.

Otthon aztán elpanaszolta Kövérkének, hogy milyen nagy bajba jutottak s kérte, hogy szabadítsa ki őket. Kövérke eleinte hallani sem akart a dologról. De Pici addig-addig könyörgött, míg végre Kövérke rászánta magát s egy hatalmas furkós botot véve magához, elindult vele.

Amikor a medvéhez érkeztek, egyesült erővel megtámadták a medvét a furkós bottal s elbántak vele. Azután mind az öten hazamentek s megfogadták, hogy soha többé nem hagyják el egymást.

A fogadást meg is tartották, mert azóta az öt ujj mindig együtt van. Elől Kövérke, a védelmező hüvelyk; utána Kuki, a mutató; középen a hosszúlábú Kiki; mögötte Miki a gyűrűvel s végül a furfangos Pici, aki okosságát mind a mai napig megtartotta. Hiszen, ha valaki nagyon okos ember, még ma is azt mondják rá, hogy minden tudomány a kisujjában van.

Túl a sövényen.

Lajoska összetette a két kezecskéjét, úgy esengett Katókának:

— Kedves jó Katókám, még sohasem voltam

a sövényünkön túl. Vigyél egyszer oda magaddal! Úgy szeretném már tudni: mi van ott?

Katóka nagyon szerette öcsikéjét s így szólt hozzája: Ha oly nagyon kíváncsi vagy, gyere hát velem, majd megnézzük, hogy mi van ott, túl a sövényen?

— Igazán?

— Igazán. — És elmentek, túl az árkon, túl a a bokron, túl a sövényen.

Zengett is a környék mihamar. Nóta, kacagás verte föl a ligetet. Lajoska úgy futott a pázsiton, mint a tüzes csikó, amelyik először vetődik ki a szabad ménesre. Nem tudott betelni a liget, a hosszan elterülő mezőség csodaszép képével, melyeket gyöngyvirág, nefelejts meg más illatos virág tarkított.

Katóka egy vén fa mögé rejtőzött el, onnan gyönyörködött a fiú széles jó kedvében. Lajos pedig megállott a liget végén és alátekintett a völgyre. Egyszerre csak, a völgyön túl, valami tűznek a fénye lobbant föl a domboldalon. Sohasem látott olyat Lajos, de meg is ijedt tőle. Nagyot kiáltott az erdő felé:

— Tüz van, Katóka! Tüz! Tüz!

De nem felelt senki sem. Katóka a fa mögött meg se moccant. A liget pedig, mintha csak Lajosnak felelt volna, harsányan zúgta vissza:

— Tüz! Tüz!

Lajos körültekintett. Nem látott senkit sem. Csak a Bodri, a házőrző szürke komondor vakkantott egyet-kettőt s mikor a Lajoska ijedelmét észrevette, nekiiramodott a ligetnek. Mintha csak megijedt volna ő is. Lajoska pedig már akkor torkaszakadtából kiáltotta:

— Katóka! Katóka! Hol vagy?

Arra aztán már előbukkant Katóka is a búvhelyéről.

— Jaj! Csakhogy itt vagy, kedves, aranyos Katókám! Tüz van!

— Tüz? — csodálkozott Katóka. — Vajjon hol?

Lajos odamutatott a tulsó domboldalra, ahol csakugyan tüzfény lángolt föl, míg a völgyön át szelid furulyaszó reszketett végig síróan, bánatosan. Ahogy a magyar nóta szól.

— Ott, Kató, ott! Ég! A domb, az erdő, a hegy.

Katóka elmosolyodott.

— Dehogy ég, dehogy ég, Lajoskám.

— Hát?

— Hát pásztortüz az ott, a domboldalon. Jámbor pásztoremberek gyujtották meg, hogy a világánál, a melegénél daloljanak, beszélgessenek, s őrizzék a nyájat. Az a pásztortüz a magyar domboldalok, a magyar föld gyertyavilága, Lajoskám. Ott terem a magyar nóta, ahol a pásztortüz pislog: «Cserebogár, sárga cserebogár»...

Katóka elhallgatott. Fönn az égen kigyúltak

a jó Isten ragyogó lámpásai, a csillagok. Szellő suhant végig a tájon és megmozgatta a liget galyait. Összeszedte a mezők virágainak ezerféle illatát és meglegyintette vele a Lajoska kipirult arcát. Végigtekintettek a virágos völgyön, át, a tulsó domboldalra, ahonnan valami közeli falucska harangjának édes-bús szava ringva, reszketve hullámzott végig a tájon s halkan, a szivekbe lopódzva zsongta el az esti «Üdvözlégy Máriát!» Mintha az egész világ imádkozott volna. Katóka magához ölelte

a kis Lajoskát s mindketten gyönyörködve, megilletődve, imádkozva nézték, hallgatták mindezt.

— No, kis világlátott ember! Hát tudod-e már, mi van itt? Itten, túl a sövényen? Amit olyan nagyon szerettél volna látni!

Lajoska pedig csöndesen felelt:

— Tudom, Katóka. A magyar föld. Ami édes, drága hazánk. Aminél nincs gyönyörűbb ország sehol a világon. Talán még Kókán, Piripócson sincs.

— Még nagy Meseországban sincs.

...Imádkozzatok, gyermekek, mikor a sövényen túl látjátok a domboldalt, a pásztortüzet, a tarkavirágos rétet. A harangszóra feleljetek a hazaszeretet szívből fakadó imádságával: Isten, áldd meg a magyart!

Szülőföldem.

Itt születtem e vidéken,
Édes is ez nagyon nékem.
Akármerre hajt az élet,
Én mindig csak idetérek.

Itt nevelt fel apám, anyám,
Itt volt az én első tanyám,
A napot, a jót, az égit,
Itt láttam meg legelébb, itt.

Ide való minden ősöm,
Itt mindenki ismerősöm.
Ismerek itt völgyet, hegyet,
Akárhova nézek, megyek.

Mosolyog én rám itt minden,
Akárhová nézek: künn, benn.
Édes itt a levegő is,
Puha itt tán még a kő is.

Beh jó is itt én Istenem!
Azt se tudom, mi van velem.
Össze-vissza járok, bolygok,
S boldog vagyok, nagyon boldog.

TANÍTÁSTERV.

Az alábbiak mutatják, hogy a tanítandó anyagból mi van fölvéve az egyes leckékben.

Az ábéce irott részénél az írásra, a nyomtatottnál az olvasásra fektetjük a fősúlyt.

A leckék a baloldalon egy kis római számmal vannak jelezve. E számok egyeznek az alább közölt anyagbeosztás számaival.

A kezelés módját lásd: «Klinda: Vezérkönyv az olvasás-írás tanítása a fonomimika alapján» cimű munkában.

Minden elolvasott szó vagy mondás értelmére azonnal reá kérdezünk.

A) A könyv kézbeadása előtt megismert összes erősen hangzó és az összes egyjegyű gyöngén hangzó nyomtatott kis betük. Cél: *gyakorlás,* az egyes betűalakoknak a rátekintés pillanatában való rögtönös felismerésében.

I.

1. Az Ábécés-könyv kézbeadása előtt megismert, írott i í, u ú, ü ű, t, e é, l betük származtatásának ismétlő bemutatása a nyomtatottból. Ezen irott betük alkotórészeit, elemeit képező vonalak bemutatása. Az ezek összetételéből származott helyes irott betűalak.

2. Két-két irott alak összekapcsolása szóvá. Előbb az erősen hangzó elül van, azután hátul. A szóiratás menete: E szavaknak a tanult jelekkel (könyv nélkül) hangösszekapcsolás útján való kimondatása (synthetika); szétszedése hangjaira (analitika); a hangok sorrendjének megállapítása; a szétszedett szó leiratása, olvastatása. Midőn már eleget irattunk, elővesszük a könyvet és e lecke irott részét olvastatjuk.

3. Nyomtatott alakú, kéthangú szavak olvastatása az összes tanult nyomtatott betük körében. Az erősen hangzó előbb itt is elül van. Közben a szóról, szótagról tanultakat gyakoroljuk.

II.

1. Az irott c, o ó, ö ő, a á, d ép úgy mint az I. leckében.

2. Eleinte egyezik az I. lecke hasonló pontjával. Új anyag: háromhangú kéttagú szavak, előbb az első tag egy hang, később minden tag két-két hang; hangösszekapcsolás, szétszedés, betűsorrend megállapítás, iratás tagonkint (minden többtagú szót *tagokra bontva iratunk minden leckében*, míg csak a kétjegyű mássalhangzókhoz nem érünk), a kötőjel és használata. (Az első 12 lecke többtagú szavaiban minden két erősen hangzó között csak egy gyöngén hangzó van.) A leirottak olvastatása tagonkint. Iratás után az irott rész olvastatása a könyvből. 3. A nyomtatott kéthangú szavak olvastatása. A szó és tagról tanultak gyakorlása.

III.

1. Az irott *v* származtatása stb.
2, 3. pont egyezik az előbbi leckével.

IV.

1. Az irott *r* szárm. stb.
2, 3. mint föntebb.

V.

1. Az irott *n* szárm. stb.
2, 3. egyezik az előbbivel.

VI.

1. Az irott *b* szárm. stb.

2. Az eddig tanultak gyakorlása. Új: szabályelvonatás: «Ha két erősen hangzó között egy gyöngén hangzó van, ezt az utóbbi erősen hangzóhoz írjuk». Ennek begyakorlása.

3. A tanultak gyakorlása nyomtatott alakokon.

VII.

1. Az irott *h* szárm. stb.

2, 3. a tanultak gyakorlása az új betűvel, illetve nyomtatottakkal.

VIII.

1. Az irott *m* származt. stb.

2. Az eddigiek gyakorlása az új betűvel. Azután *új:* háromtagú szavak; a tagok egy vagy két hangból állanak; hangösszekapcsolás stb. mint eddig.

3. Mint eddig, de oly háromtagú szavakkal, mint a 2. pontban.

IX.

1. Az irott *z* szárm. stb.

2, 3. egyezik a VIII. l.-vel, de az eddigi föltételekkel biró négy- és öttagú szavakkal is.

X.

1. Az irott *s* szárm. stb.

2. Új: háromhangú egytagú szavak, tekintettel a szóban a rendesnél keményebben hangzó (kettőzött) gyöngén hangzóra. Hangösszekapcsolás stb. mint eddig.

3. Mint a 2. pontban, de az összes ismert nyomt. betükkel.

XI.

1. Az irott *j* szárm. stb.

2, 3. mint az előbbinél.

XII.

1. Az irott *g* szárm. stb.

2. Az eddig tanultak gyakorlása. Azután *új:* oly kéttagú szavak, melyeknek az első tagja egy vagy két hangból áll, de a második tag három hangból. Két erősen hangzó közt még mindig csak egy gyöngén hangzó van. Hangösszekapcsolás stb. mint eddig.

3. Mint a 2. pont, de az összes tanult nyomtatott betük körében.

XIII.

1. Az irott *p* szárm. stb.

2. Az eddig tanultak gyakorlása. Azután *új:* oly *kéttagú* szók, melyeknek minden tagja két hangból áll, később a

második tag háromhangú; majd az első tag háromhangú, *de minden esetben a két erősen hangzó között már két gyöngén hangzó van.* Hangösszekapcsolás stb. mint eddig.

3. Mint a 2. pont, de az összes tanult nyomtatott betük körében.

XIV.

1. Az irott *f* szárm. stb.

2. Az eddig tanultak gyakorlása. *Új:* oly kéttagú szók, melyeknek minden tagja három hangból áll, két erősen hangzó közt két gyöngén hangzóval. Mindezek gyakorlása többtagú szókon. Hangösszekapcsolás stb. mint eddig. Végül szabályelvonás: Ha két erősen hangzó között akár egy, akár két gyöngén hangzó van is, ezekből mindig csak egyet szabad az utóbbi erősen hangzóhoz mondani vagy írni.

3. Mint a 2. pontban.

XV.

1. Az irott *k* szárm. stb.

2. A tan. gyak. *Új:* négyhangú egytagú szavak előbb kettőzéssel. A hangösszekapcsolásnál stb. kiemeljük a szóban a rendesnél keményebben hangzó (kettőzött) gyöngén hangzókat. Elvonatjuk a szabályt: Amely gyöngén hangzót a szóban a rendesnél keményebben mondunk ki, azt kétszer kell leírni. Ennek begyakorlása. Végül két különböző gyöngén hangzó van a szó végén.

3. Ugyanez az összes ismert nyomtatott betük körében.

XVI.

1. Az összes eddig tanult irott alakok gyakorlása.

2. Mint az eddigieknél. Azután *új:* oly kéttagú szók, melyekben a két erősen hangzó között három gyöngén hangzó van. Hangösszekapcsolás stb. mint eddig. Szabályelvonatás: Két erősen hangzó között akárhány gyöngén hangzó legyen is, ezekből csak egyet szabad az utóbbi erősen hangzóhoz mondani vagy írni. Végül oly szók iratása és olvastatása, melyekben a két egymás mellett álló gyöngénhangzó a szó elején van. A könyvben lévő irott alakok olvastatása, a tanultak figyelembe vételével.

3. Mint a 2. pontban, olvastatás alapján.

Eddig minden szó tagjaira bontva állott a tanulók előtt. A kétjegyű mássalhangzók gyakorlásánál a szók már nincsenek tagokra bontva.

XVII.

1. Az *sz* hangjel ismertetése; hangösszekapcsolás. Nyomtatott és irott betű ismertetése illetve iratása.

2. Alkalmazása a szók elején, végén és közepén, hangösszekapcsolás stb. szerint. Szótagokra nem bontott kéttagú szók tagonkint való olvastatása a tanultak alapján. A leirás előbb hangokra szétbontással, azután szétbontás nélkül tagonkint. A leirottak olvastatása. Két erősen hangzó között csak egy gyöngén hangzó van.

3. Egymáshoz hasonló hangzású egy- és kéttagú szók olvastatása nyomtatott betükkel tagonkint, a tanultak alapján. Egyebek mint a 2. pontnál.

XVIII.

1. A *gy* hang stb.

2, 3. mint XVII-nél, de háromtagú szavakkal is.

XIX.

1. A *cs* hang stb.

2. és 3. pont mint a XVII-ben, de az eddig tanultak gyakorlása mellett, már két erősen hangzó között két gyöngén hangzóval biró, tagokra nem bontott szók tagonkint való olvastatása és iratása is gyakorlandó. A szavak egy- és kéttagúak.

XX.

1. A *ly* hang stb.

2, 3. mint az előzőknél, de már háromtagú szavakkal is. Két erősen hangzó között egy vagy két gyöngén hangzóval.

XXI.

1. A *zs* hang stb.

2, 3. mint az előzőknél, de már két erősen hangzó között három gyöngénhangzóval és több tagú szavakkal is.

XXII.

1. A *ty* hang stb.
2, 3. mint eddig. Ikerszavak.

XXIII.

1. A *ny* hang stb.
2, 3. mint eddig.

XXIV.

1. Kettőzött kétjegyű mássalhangzók rövidítése. Ily szók irása az elválasztásnál.
2, 3. ugyanaz.
B) Az irott és nyomtatott kis ábécé.

A nagy betük.

XXV.

1. A kis és nagy V, Z, Zs nyomtatott alakjai. Az irottnak származtatása a nagy nyomtatottból. Az irott alak elemei. Az irott betű.
2. A nagybetű használata kereszt- és családneveknél. Szabályelvonatás: A keresztnevek és családnevek első hangját nagybetüvel kell írni. Iratás előbb tagonkint, azután anélkül. Az irottak olvastatása.
3. Ugyanennek gyakorlása nyomtatott alakokon.

XXVI.

1. Az U Ú, Ü Ű stb.
2. Mint a XXVI. l.-ben. Azután két-két szóból mondatokat rakatunk össze. A nagy kezdőbetü és a pont használata. Ily mondatokat kérdések segélyével kigondoltatunk; azokat a nagy táblára leírjuk s a tanulókkal másoltatjuk; később ilyeneket szavankint tollba mondunk. A leirottakat és a könyvben lévő irott alakokat olvastatjuk. A pontnál a hangsúly és szünet. Végül mindezekről szabályelvonatás: Ha valamiről valamit mondunk, az mondás. A mondás szavakból áll. A mondás első hangját nagybetüvel írjuk. A mondás szavait nem szabad összeírni. A mondás végére

pontot teszünk. A pontnál úgy olvasunk, mintha már semmit sem akarnánk mondani. (Több leckére osztassék!)

3. Kétszavas közmondások.

XXVII.

1. A C Cs stb.

2. Az eddigiek gyakorlása. Új: Régi magyar nevek. A helységnevek első hangját nagybetüvel írjuk. Az új anyag alkalmazása mondásokba, mint a kereszt- és családneveknél. Iratás tollbamondással szavankint. A tanulók néha tagonkint is írjanak.

3. Mint az előbbinél.

XXVIII.

1. Az O Ó, Ö Ő stb.

2. Az eddigiek gyakorlása. Új: A hegyek neveinek első hangját nagybetüvel írjuk. Háromszavú mondások összerakatása. Az új anyag alkalmazása mint eddig.

3. Háromszavú közmondások.

XXIX.

1. A G Gy stb.

2. Az eddigiek gyakorlása. Új: A folyó nevek első hangját is nagybetüvel kell írni. A nagybetüről tanultak összefoglalás. Alkalmazás két-, három- és többszavú mondásokban. Kétszavú mondásoknak iratása, mondatonkint való tollbamondással. Néha tagonkint is írjanak, stb. mint eddig.

3. Többszavú közmondások, kiolvasások, versikék stb.

XXX.

1. Az E É stb.

2. Az eddigiek gyak. Új: A kérdőmondás hangsúlya és írásjele, az eddigiek szerint.

3. Mint eddig.

XXXI.

1. Az S Sz stb.

2. Az eddigiek gyak. Új: Csendes foglalkozásként előre megszabott dolgokról gondoltatunk és iratunk állító- és kérdőmondásokat.

3. Mint eddig.

XXXII.

1. Az L Ly stb.
2. Az eddigiek gyak, Új: A felkiáltómondás hangsúlya és írásjele, az eddig közöltek szerint.
3. Mint eddig. Rövid négy-hatsoros mesék.

XXXIII.

1. Az A Á stb.
2, 3. mint eddig.

XXXIV.

1. Az N Ny, M stb.
2. Az eddigiek gyak. Új: A parancsolómondás hangsúlya és írásjele.
3. Mint eddig.

XXXV.

1. A T Ty, F stb.
2, 3. mint eddig.

XXXVI.

1. A P, B, R stb.
2. A tanultak gyak. Új: Az óhajtómondások hangsúlya és irásjele.
3. Mint eddig.

XXXVII.

1. A D stb.
2. A tanultak gyak. A különböző mondatalakok összefoglalása.
3. Mint eddig. Fokozatosan hosszabbodó rövid versek.

XXXVIII.

1. Az I J stb.
2, 3. mint eddig.

XXXIX.

1. A H, K stb.
2, 3. mint eddig.

II.

1. Rendes nagyságú betükkel mesék, versek. Előbb rövidebbek, később hosszabbak.

2. Irott vagy dült betükkel a beszéd és ért. gyak.-ból egyes rövid leirások.

3. Dült, vastagabb vagy ritkított betüs nyomással versek, mesék.

A versek, mesék fölváltva az állat-, növény- és gyermekvilágból merítettek. Nyelvérzék fejlesztők, értelem-, érzelem- és akaratképzők, istenfélelem és a magyar haza szeretetére nevelők.

TARTALOMJEGYZÉK.

1. A farkas és a vén kecske. «*Az Én Ujságom*»-ból 97
2. Isten dicsérete. «*Az Én Ujságom*»-ból 97
3. A tábla. *K. K.* 98
4. Az öreg ruca. *Gegus Ida* 98
5. Hinta, hinta, palinta. *Pósa* ... 100
6. A könyv. *K. K.* 101
7. A kutya meg a sertés. *Hermann Antal* 102
8. Mit láttam én? *Ambrus diák* 103
9. A ház. *K. K.* 104
10. Veréb-pósta. *Mama* ... 105
11. A favágó. *Pósa* ... 106
12. A kutya. *K. K.* 107
13. A kavics. «*Az Én Ujságom*»-ból ... 108
14. Tóni diák. *Mama* 110
15. A macska. *K. K.* 111
16. A póruljárt cica. *Nádi hegedüs* ... 113
17. Estéli harangszó. *Pósa* 115
18. Az árvácskáról. *Gegus Ida* 116
19. Árpád, Anti. *Fülöp Áron* ... 118
20. A tyúk és a kakas. *K. K.* 119
21. Pisti úrfi és a kakas úr. *Hetyey Gábor* 120
22. Didergő madárkák. *Pósa* ... 121
23. A ló. *K. K.* ... 122

24. Jancsika és a csacsika. *Hetyey Gábor* 122
25. A szamár. *K. K.* 123
26. Levelet ír Lacika. *Pósa* ... 123
27. Kiolvasó vers. «*Kis Lap*» 125
28. Az okos anya. *Hermann Antal* 125
29. A jótevők. *Havas István* ... 127
30. A tehén. *K. K.* 128
31. Az egyszeri János. *Thirring Gusztávné* 128
32. Két veréb. *Havas István*... 130
33. Nagyapónak. *Pósa* 130
34. Dinom-dánom. *Kertész Béla* ... 131
35. A Pifi meg a Pufi. *Dingha Béla* 132
36. Juhocska, Juliska. *Lajos bácsi* 136
37. Bandi levele. *Béla apa* ... 137
38. Sic, cica! *Nádi hegedüs* 138
39. Mit beszél a cinege? «*Kis Lap*» ... 140
40. Tulipántos láda. *Pósa* 140
41. A fecske. *K. K.* 142
42. A Jézuska fája. *Geöcze Sarolta* ... 142
43. Reggeli ima. *Pósa* 145
44. Sánta szarka, Vak varjúcska. *Nádi hegedüs* 146
45. A galamb. *K. K.* 149
46. De sok is a szegény ember. *Pósa* 150
47. Minden napra egy tojás. *Zsiga bácsi* ... 150
48. Anya nevenapjára. *Pósa*... ... 154
49. A szinek. *Cukrász Róza után* 155
50. Hangyák és verebek. *Herman Ottó* 156
51. Esti ima. *Pósa* 159
52. Mese a darázsról. *Kertész Béla* 159
53. A moly és a hangya. *Nádi Hegedüs* ... 161
54. Hogy beszélnek az állatok? *K. K.* ... 165
55. Mese az öt ujjról. *Jakab Miklós* ... 166
56. Túl a sövényen. *Lőrinczy György* 169
57. Szülőföldem. *Dengi János* 173